

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

13^E JAARGANG

WOENSDAG 31 OCTOBER 1928

No. 670

**STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ
„NEDERLAND” - Amsterdam
ROTTERDAMSCH LLOYD
Rotterdam**

MAIL-, PASSAGIERS- EN
VRACHTBOOTDIENST
HOLLAND—JAVA vice versa
via SUEZ KANAAL

JAVA—NEW YORK LIJN
Geregelde vrachtbootdienst tus-
schen Nederlandsch-Indië en de
Oostkust van Noord-Amerika in
samenwerking met andere Maat-
schappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN
Geregelde dienst tusschen Neder-
landsch-Indië, Rangoon en Calcutta.

JAVA—PACIFIC LIJN
Geregelde vrachtbootdienst tus-
schen Nederlandsch-Indië, Singa-
pore en de Westkust van Noord-
Amerika.

Dr. D. C. J. TH. KROVELD

Adviseur voor Neder-
landsch en Nederl-
ind. recht te Londen,

is verhuisd naar
16 Walton Place, Londen S.W. 3

**Voorlezingen over
Organisatie van den
Handel**

door J. GROOTEN

Prijs f 2,90

Alom verkrijgb. bij den Boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ
ROTTERDAM

**Het
Handelsblad**

**100
JAAR**

het familieblad
der beschaafde
kringen. Elke
adverteerder
weet wat dat
zeggen will!

**Algemeen Handelsblad
Afd. Advertentiën - Amsterdam**

**v.ROSSEM'S
MILO
HAVANA MELANGE**

Nederlandsche Hypotheekbank
Opgericht te Veendam in 1890.

Directie: Mr. M. J. BOS
Mr. J. WILKENS.

Kapitaal f 4.000.000,—
Reserves ruim f 2.200.000,—
Hypotheken f 55.000.000,—
Pandbrieven f 52.000.000,—

**4 1/2 % Pandbrieven
à 99 1/2 %**

Bij omwisseling tegen ingetrokken
5 1/2 % Pandbrieven is de koers tot
15 DECEMBER a.s. 1/2 % lager.

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**
ROTTERDAM · AMSTERDAM · DEN HAAG
KAPITAAL f 50.000.000
RESERVE f 20.000.000

DEPOSITO'S
CHEQUE REKENINGEN MET RENTEVERGOEDING
ALLE BANKZAKEN

R. MEES & ZONEN

A^o 1720

Bankiers en Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

■

Safe-Deposit

Bezorging van alle
Verzekeringen

**How to write
an English Business Letter**

door

J. E. BERRINGTON

Prijs f 1.90

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITG.-MIJ. ROTTERDAM

STEENKOLEN-HANDELSVEREENIGING

(COAL-TRADING ASSOCIATION)

Hoofdkantoor te Utrecht - Filialen te Amsterdam en Rotterdam

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20-22, AMSTERDAM

Kapitaal f 5.000.000,—

Reservefonds f 1.000.000,—

Rentevergoeding voor gelden à deposito:

direct opvorderbaar 2 %

met 10 dagen opzegging 2½ %

Voor andere termijnen op nader overeen te komen voorwaarden

OPEN EN GESLOTEN BEWAARGEVING VOLGENS REGLEMENT

SAFE-DEPOSIT.

RAADGEVEND BUREAU VOOR ORGANISATIE

Ir. V. W. VAN GOGH
HEERENGRACHT 125

Ir. ERNST HYMANS
A M S T E R D A M

Kleine Advertentiën
in de Nieuwe Rott. Courant

f 1.50 per 10 woorden - Iedere 2 woorden meer 25 cents

Worden aangenomen voor de rubrieken: Vraag en aanbod, Huur en Verhuur, Betrekkingen gezocht en aangeboden, Gevonden en verloren goederen, Voorschotten gevraagd en aangeboden, Lessen gevraagd en aangeboden, Diversen, bij: de Bureaux en Agenten van de N.R.C. te Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage en alom in den lande waar Agenten zijn gevestigd, Erkende Advertentiebureaux, Boekhandelaren, Kantoorboekhandelaren, Kantoorhouders der Posterijen en bij alle Kiosken.

Florilegio de Prosistas Españoles

de los períodos romántico, realista, actual, con notas biográficas y con una breve historia de la literatura española, compilado y ampliamente anotado

POR J. B. KERPESTEIN

Profesor de la escuela superior de altos estudios comerciales, de la escuela superior técnica y de la escuela de comercio pública.

TOMO I y II

Prijs per deel f 3.25

NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ—ROTTERDAM

Waarom adverteeren in,
en 'n exempl. koopen van

KELLY'S DIRECTORY?

Omdat deze uitgave jaarlijks wordt gekocht en geraadpleegd door tienduizende groote firma's over de geheele wereld, en U, wanneer Uw naam daarin opvallend is gedrukt, voortdurend exportaanvragen zult ontvangen.

Op Uw beurt vindt U er de adressen in van alle handelslichamen, welke in Uw artikel belang stellen, zoodat de gelegenheid om het aantal Uwer relaties uit te breiden, voor het grijpen ligt.

Wanneer U Exporteur, Importeur, Fabrikant of Groothandelaar is, moogt U niet nalaten zich ten minste van de uitstekend bekend staande Kelly's Directory op de hoogte te stellen. Vraagt kosteloos prospectus of bezoek van een vertegenwoordiger aan

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
WIJNHAVEN 113 — ROTTERDAM
TELEFOONNUMMER 7843

Leerboek der Organisatie en Techniek
van den Handel voor Handelsscholen

DE GOEDEREN HANDEL

DOOR

J. GROOTEN

Leeraar M.O. Wiskunde en Boekhouden
Dir. der Levensverz. Mij N.O.G., A'dam

en

P. BEISHUIZEN Gzn.

Leeraar aan de Handelsscholen van de
Alg. Winkeliersvereniging, Amsterdam

Deel I f 1.50

Deel II f 1.75

Nijgh & v. Ditmar's Uitg.-Mij, Rotterdam

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

13^E JAARGANG

WOENSDAG 31 OCTOBER 1928

No. 670

INHOUD.

HET FINANCIEEL PERSPECTIEF DER STAATSBEGROTING 1929 door <i>Prof. Mr. C. W. de Vries</i>	950
Eenige opmerkingen over het verbruik en de vorming van den kleinhandelsprijs van Thee in Nederland I door <i>W. G. H. van der Zweep</i>	951
Een Statistiek van onvolwaardige arbeidskrachten? door <i>E. Boekman</i>	953
De winkelsluiting door <i>H. Schutjes</i>	954
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Het Herstel van de Scandinavische Muntunie door <i>Mej. Karin Kock</i>	956
De Economische en Financiële Toestand van Tsjechoslowakije door <i>Dr. R. Kerschagl</i>	957
AANTEKENINGEN:	
Kosten van het levensonderhoud bij arbeidersgezinnen en gezinnen van meergegoeden te Amsterdam....	960
Indexcijfers van groot- en kleinhandelsprijzen in Nederl.-Indië	960
BOEKAANKONDIGINGEN:	
Prof. G. Gonggrijp: Schets eener economische geschiedenis van Nederlandsch-Indië, bespr. door <i>Mr. J. Gerritzen</i>	962
Mr. B. Koff: Een onderzoek naar het bestuur der haven van Rotterdam aan de hand van Britsche en Fransche gegevens, bespr. door <i>Mr. K. F. O. James</i>	963
MAANDCIJFERS:	
Postchèque en Girodienst	963
Statistisch Overzicht van den economischen toestand van Nederland	964
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	965-972
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra*.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. E. Moresco; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: *Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart*.

Redacteur-Secretaris: *S. Posthuma*.

Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonneés, leden en donateurs kosteloos, voor zover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruigeplaatweg.*

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening No. 6729.*

30 OCTOBER 1928.

In den toestand van de geldmarkt kwam geen verandering. Het aanbod van geld bleef gering en alle noteeringen werden weer iets vaster. Particulier disconto werd voor $4\frac{7}{16}$ pCt. afgedaan, maar aan het

einde der week moest men zelfs voor het allerfijnste papier meermalen $4\frac{1}{2}$ pCt. toestaan. De prolongatie rente noteerde $4\frac{1}{4}$ pCt. en de call-rente steeg van $3\frac{1}{2}$ tot $4\frac{1}{2}$ pCt.

* * *

De binnenlandsche uitzettingen van De Nederlandsche Bank zijn gedurende de afgelopen week weder eenszins toegenomen. De binnenlandsche wissels blijken met f 10,6 miljoen te zijn gestegen. De beleeningen geven een vermeerdering van f 9,7 miljoen te zien. De stijging der discontelingen laat zich ten deele verklaren uit meerdere credietwischen van den Staat; het bedrag der rechtstreeks bij de Bank ondergebrachte schatkistpromessen klom in de afgelopen week van f 19 miljoen tot f 21 miljoen. Het renteloos voorschot aan het Rijk nam daarentegen met f 400.000 af. De goudvoorraad der Bank bleef vrijwel op dezelfde hoogte. De zilvervoorraad bedraagt een kleine f 150.000 meer dan verleden week. De post papier op het buitenland geeft een stijging van f $1\frac{1}{2}$ miljoen te zien, terwijl de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans met f 7,5 miljoen blijken te zijn afgenomen.

De biljettencirculatie steeg met f 16,9 miljoen. De rekening-courant-saldi namen met f 3,7 miljoen af. Het beschikbaar metaalsaldo verminderde met f 2,6 miljoen. Het dekkingspercentage bedraagt 53.

* * *

Door het dure geld was de stemming op de wisselmarkt deze week vrij flauw en bijna alle koersen liepen iets terug. Dollars, die reeds geruimen tijd vrijwel omstreeks het goudpunt noteerden, konden tot 2.4938 terugloopen en Ponden daalden van 12.09 $\frac{7}{16}$ tot 12.09 $\frac{7}{16}$.

Ook de overige koersen liepen iets terug. Alleen Markten waren prijshoudend en enkele dagen zelfs eerder vast. De Spaansche koers was niet zoo rustig als de vorige week. Ondanks regelmatig steun liep de koers Woensdagochtend plotseling tot 39.95 terug. Later op den dag had men blijkbaar weder voldoende middelen gevonden om de daling te bestrijden en werd de koers weder op 40.17 $\frac{1}{2}$ à 40.20 gebracht.

LONDEN, 29 OCTOBER 1928.

Behalve op Dinsdag en Woensdag, toen er eenige meerdere vraag naar geld was, bleef de geldmarkt rustig.

Er wordt voor het einde van deze maand geen presie van groote beteekenis verwacht.

Disconto houdt zich bij voortdurend zeer vast. De noteering is nu $4\frac{3}{8}$ — $4\frac{7}{16}$ voor 3 maands prima bankaccepten, terwijl de schatkistpromessen Vrijdag tegen pl.m. $4\frac{13}{32}$ pCt. werden toegewezen.

Op de „bullion” markt en van de Bank van Engeland werd verleden week pl.m. £ 1.250.000 goud voor export naar Duitschland en Amerika aangekocht. De wisselkoersen op die landen blijven niettegenstaande de uitvoeren zeer vast, zoodat ook deze week wel verdere bedragen voor verzending naar Berlijn en New York zullen worden onttrokken.

HET FINANCIËEL PERSPECTIEF DER STAATSBEGROOTING 1929.

In het nummer van 19 September 1928 van dit weekblad werd een volledig overzicht gegeven van de, toen juist bij de Tweede Kamer ingekomen „Nota, betreffende den toestand van 's Lands Financiën” (Millioenennota 1929). Er is aanleiding bij de begrooting voor 1929 een aantekening te maken bij één bijzonder punt. Reeds heeft het de aandacht getrokken, dat thans uit de cijfers blijkt, dat de volgende batige saldo's zijn gekweekt:

dienstjaar 1925	44,3	millioen.
dienstjaar 1926	68,1	„
dienstjaar 1927	64,5	„
te zamen	176,9	millioen.

Dit bedrag heeft zijn bestemming gevonden. Over het dienstjaar 1928 mag wellicht ook nog op een paar miljoen worden gerekend; maar ook voor dit „batig slot 1928” is een bestemming te vinden, die op den toekomstigen totalen belastingdruk een gunstigen invloed heeft.

Het bijzondere nu bij de staatsbegrooting 1929 op te merken is, dat de periode der batige sloten moet worden geacht te zijn afgesloten. De Minister van Financiën zegt het aardig met een historische anecdote die pakt, in deze woorden, dat er aanleiding is met Mr. Wintgens — in de Parlementsitting, waarin destijds het laatste Indische batig slot behandeld werd — te zeggen: „Neemt uw hoed af; gij zult het (in dezen vorm) niet terugzien”.

Thans, bij de behandeling der staatsbegrooting 1929, die dus waarschijnlijk een eenigszins andere financiële periode inleidt, mag nog wel eens op het eigenaardige beeld van de dienstjaren 1925—1928 worden gelet. De overschotten zijn gekweekt door verschillende oorzaken:

a. door het invoeren van nieuwe belastingen, die niet in de toenmalige begrotingen waren geraamd en verder door het ruimer vloeien der middelen dan met mogelijkheid kon worden voorzien;

b. het, onder leiding van de Generale Thesaurie, „opvangen” van het natuurlijk accres in de rijksuitgaven elk jaar voorkomende;

c. een rechtstreeksche bezuinigingspolitiek door algemeene regeeringsmaatregelen.

De periode 1925/1928 met zijn batige sloten is ook beïnvloed door het enorme succes met de Indische cultures verkregen en overigens mede het gevolg van de voorzichtige ramingen. In de Millioenennota voor het jaar 1928 is de oude en de nieuwe methode van ramen medegedeeld. Vroeger bestond er een afstand van twee jaar tusschen het jaar, waarover de werkelijke inkomsten werden berekend en het jaar, waarvoor de raming gold. Met in aanmerking neming van de kans op omstandigheden, die voordelig of nadeelig op de staatsinkomsten zouden kunnen werken, werd dan het bedrag der raming verkregen. Thans wordt — en dit voert tot een scherper ramen — gerekend met de uitkomsten van de eerste zeven maanden van het jaar, dadelijk voorafgaande aan het jaar, waarvoor de raming zal gelden. Slechts het eventueel accres of decres dus over de laatste maanden van het jaar, waarover de inkomsten voor den staat worden berekend voor het volgend jaar, komt niet mede in aanmerking. Over 1928 werd reeds de nieuwe methode gevolgd, maar bij uitzondering voerde dit nog over 1928 niet tot opheffing van het batig slot 1928, omdat de raming werd gemaakt met inachtneming van het nieuwe, verlaagde tarief der gewijzigde inkomstenbelasting, terwijl de burgerij feitelijk in 1928 nog in hoofdzak de oude belastingbiljetten afbetaalde. In 1929 is ook deze voor de schatkist gunstige factor verdwenen.

Thans, eerst een woord over het financieel beheer van de batige saldo's. Onder leiding en verantwoordelijkheid van den Minister van Financiën berust het

beheer over deze saldo's bij de Generale Thesaurie, die in ons land ook de Nationale Schuld beheert. Hier is een verschil met Engeland, waarop even mag worden gewezen. In Engeland wordt de Nationale Schuld beheerd door een afzonderlijke, zelfstandige commissie (the National Debt Commissioners).

Terwijl dus onze Generale Thesaurie in dit opzicht sterker staat dan de Treasury in Engeland, staat zij weer zwakker dan in Engeland tegenover den invloed van de departementale bestuursgestie. Het ligt mede door deze bijzondere combinatie van de macht der Generale Thesaurie voor de hand, dat de Minister van Financiën door de verschillende leeningwetten daartoe gemachtigd, een versnelde aflossing van de staatsschuld voor zijn verantwoording heeft genomen, en deze dus een bezuinigingsmethode heeft gevolgd, waarbij hij door collega's niet kan worden tegengewerkt. Ook heeft in 1926 een extra-aflossing van pl.m. f 30 miljoen plaats gevonden, die een eenigszins ander karakter droeg, daar de middelen daarvoor afkomstig waren van gemeenten, die woningbouwvoorschotten hadden terugbetaald.

De besparing, welke door de extra aflossing van Nationale Schuld is verkregen, staat niet op zich zelf. Een andere besparing mag worden geboekt. In de periode 1925 t.m. 1927 is een deel van het batig slot, immers ruim 75 miljoen aangewend om daarmee den buitengewonen dienst van die drie jaren te dekken, waarvoor in minder gunstige omstandigheden had moeten worden geleend, hetgeen tot aanmerkelijke verzwaring van het budget zou hebben gevoerd.

De hierboven besproken batige saldo's hebben echter zóózeer de aandacht getrokken, dat een ander punt in het duister bleef. Het is de besparing, welke op den staatsdienst zelf werd verkregen. Bij de begrotingen voor de dienstjaren 1925—1929 was door de regering nooit op een batig slot gerekend; het batig slot was een extra. Daardoor viel minder op, dat in enkele dezer dienstjaren het eindcijfer der begrooting weinig varieerde. Maar een stabiliteit in het eindcijfer van eenige, elkaar opvolgende begrootingen beteekent een krachtige actie van de Kneuterdijk tot bezuiniging op honderd en één onderdeelen van de takken van staatsdienst. Immers stabiliteit in het eindcijfer der begrooting beteekent het opvangen van het natuurlijk accres in den staatsdienst door bezuinigingen elders. Dit natuurlijk accres op de begrooting is niet met een vast percentage op de geheele kosten van den staatsdienst aan te geven. Men kan niet het geboortecijfer met het sterftecijfer vergelijken en dan in de verhouding van deze winst in bevolking tot het totaal aantal inwoners, het vaste percentage vinden waarmee ook de kosten van den overheidsdienst aangroeien. Maar dit neemt niet weg, dat de steeds groeiende bevolking steeds de gewone staatsuitgaven uitzet. Men denke aan onderwijs, aan politie en krankzinnigenzorg, men denke ook eens aan de uitzetting van de kosten van het geheele verkeersapparaat (wegen, post, telegraaf, telephoon, dijken, kanalen en andere groote werken) welke een belangrijk deel vormen van het groote productie-apparaat, waarmee het Nederlandsche volk moet werken. Dit natuurlijk accres in de uitgaven wordt nu niet — dit leert de ervaring en de meest eenvoudige berekening over vroegere dienstjaren — gedekt door het natuurlijk accres van de staatsinkomsten. Dit is, uit financieel-technisch oogpunt, het duistere punt voor de toekomst der staatsfinanciën. En daarom is het nu zoo noodzakelijk geweest de batige sloten te gebruiken tot aflossing van staatsschuld omdat het hieruit verkregen voordeel in compensatie kon komen tegen het achterblijven van de gewone staatsinkomsten bij de gewone, normale oplopende staatsuitgaven. De jaren der batige saldo's hebben ons dus niet verder gebracht dan dat een dreigend nadeel — het *niet* kunnen dekken van het natuurlijk accres — in deze jaren kon worden afgewend. Er is dus geen aanleiding om met eenige persorganen te

spreken van de uiterst conservatieve aflossingsmethode in dien zin, dat „meer dan noodig is” zou zijn afgelost. Er is, dit is waar, afgelost buiten het aflossingsplan, (dat trouwens vermelde aflossing altijd mogelijk maakte) maar behalve dat dit nog geen ander dan het bovenbedoelde resultaat heeft gehad, moet ook nog vastgesteld worden, dat de meeste leeningen wel loopen met een aflossingstermijn van 40 jaar, maar dat de leeningen, die hier in het spel waren, voor een groot deel verband hielden met den oorlogscrisis, zoodat de productiviteit der uitgaven, die daarmee zijn gefinancierd voor onzen tijd uitermate problematiek is. Is het dan zoo uiterst conservatief iets meer dan verplicht is, af te lossen?

* * *

Het perspectief in de staatsfinanciën is dus niet gunstig. Over 1929 is het batig slot verdwenen en is hiermede tevens de kans verkeken om langs bijzondere weg de inkomsten van den Staat niet te doen achterblijven bij het natuurlijk accres der uitgaven, dat door het natuurlijk accres der middelen niet wordt gedekt. Maar ook het tweede middel om de uitgaven te drukken door administratieve reorganisatie en bezuiniging gaat eerlang falen. Vele diensten zijn reeds uitgeknepen als een citroen, terwijl omgekeerd nieuwe financiële middelen zullen moeten worden aangevend om aan de eischen van een meer moderne inrichting van bepaalde diensten in enkele takken van administratie (de mechaniseering in het staatsbedrijf) te kunnen voldoen. Op den langen duur werkt de staatsdienst dan weer zuiniger. De financiering van de „Zuiderzeewerken” kan nog tot een economisch optimum worden opgevoerd, maar in de eerste, vele jaren beteekent dit in sneller tempo méér kapitaal aan den arbeid te paren ten einde op den duur zoo min mogelijk kapitaal in het geheele werk te steken. De gewone administratieve bezuiniging heeft ook hier op den duur een grens, want het is niet anders: „Men, contending for economy in general, are always at a disadvantage when pitched against men contending for expenditure on particulars” (Willoughby Hopkins en Lindsay: The System of Financial Administration of Great Britain.

En zoo komen wij van zelf op het derde punt: de bezuiniging op den staatsdienst, die niet te vinden is in het administratieve, maar die in het legislatieve vastloopt. De bezuiniging op de uitgaven voor het onderwijs, voor het leger, zelfs voor de politie, zij stuit tegen het politiek bestand. Wij denken hier nog niet eens aan een bijzonder politiek accoord als waartoe het compromis op het gebied van het lager onderwijs heeft gevoerd, maar aan een bestand, dat meer en meer praktisch door welhaast allen bereids is aanvaard zooals de scheiding tusschen hetgeen geacht wordt te behooren tot de werkzaamheden van het particuliere bedrijf en hetgeen in het algemeen behoort te worden verricht door bepaalde takken van overheidsdienst, het noodzakelijk handhaven van verkregen rechten, het erkennen van plaatselijke en andere rechten van zelfbeschikking. Er is velerlei kostbaar „bestand”, er zijn vele imponderabilia in het openbaar bestuur, waar zelfs de wetgever — stel hij wilde reorganiseeren — niet dan op den zeer langen duur tegen op kan komen. Het moderne staatsbestuur zit vast in een enorme belangenorganisatie, waaruit het zich niet dan uiterst langzaam zoude kunnen loswikkelen. Daarom schijnt groote politieke hervorming van den staatsdienst, zelfs van enkele takken van staatsdienst in de naaste toekomst een illusie. Maar de staatsfinanciën gaan dan ook een moeilijk tijdperk tegemoet.¹⁾

C. W. DE VRIES.

¹⁾ [De vraag schijnt gewettigd, of Prof. C. W. de Vries zich in bovenstaande zinsnede niet wat al te somber over de bezuinigingsmogelijkheden in dezen Staatsdienst uitlaat. Wij verwijzen in dit verband naar het artikel van den Heer H. J. van de Pol over „Het bezuinigingswerk van den Staat” in het nummer van dit weekblad van 29 Aug. II. Red.]

EENIGE OPMERKINGEN OVER HET VERBRUIK EN DE VORMING VAN DEN KLEINHANDELSPRIJS VAN THEE IN NEDERLAND.

I.

Het doel van de volgende beschouwingen is een beknopt onderzoek naar de grootte en de ontwikkeling van het theeverbruik hier te lande, waarbij er gelegenheid zal zijn tot het toetsen der betrouwbaarheid van den gewoonlijk daartoe gebezigden maatstaf „verbruik per hoofd van de bevolking”. Voorts worden eenige omstandigheden, welke kennis van het inzicht in de vorming van den kleinhandelsprijs van groote beteekenis is, in haar werking geschetst.

De vraag, of verlaging van het invoerrecht op thee noodig is, valt derhalve buiten het kader van dit artikel en kon ook te eerder onbesproken blijven, daar onlangs door den heer J. van der Poel een belangrijke studie over de plaats van de accijnzen en de invoerrechten in het Nederlandsch belastingstelsel werd openbaar gemaakt.¹⁾

Over het verbruik van voedings- en genotmiddelen hier te lande bestaan slechts weinig rechtstreeksche gegevens en thee maakt geen uitzondering op dien regel; door de goede zorgen van Pakhuismeesteren van de Thee te Amsterdam, beschikken wij evenwel over een uitnemende bewerking van de cijfers betreffende de handelsbeweging van dit artikel, in het bijzonder van die betreffende den invoer. Onder dezen invoer is de thee begrepen, die, al dan niet na opslag in entrepôt, in het vrije verkeer werd gebracht en derhalve tot de beschikking van het binnenlandsche verbruik kwam, want uitvoer van thee uit het vrije verkeer heeft, in verband met het invoerrecht, nagenoeg niet plaats.

Bij gebrek aan een beteren grondslag moet een onderzoek naar het theeverbruik van die gegevens over den invoer uitgaan, ook al komt de invoer in het vrije verkeer, anders gezegd „tot verbruik”, niet met het eindverbruik als genotmiddel overeen. Een belangrijke en voortdurend werkzame oorzaak van dit verschil zit in de omstandigheid, dat er op den weg, dien de thee van den inslag in het vrije verkeer naar haar bestemming als genotdrank moet afleggen, door de grossiers, de winkeliers en de verbruikers talrijke kleine voorraden worden gevormd, welke omvang en wijzigingen onbekend blijven. Evenals de kleinhandelsprijzen van de thee de marktprijzen nimmer op den voet volgen, doordat de veranderingen van de eerstehandsprijzen ten deele door de voorraden van de mengers en de pakkers worden opgevangen, zoo wordt de samenhang tusschen den invoer en het eindverbruik van thee door de verevenende werking van de hoeveelheden in het vrije verkeer verzwakt.

Daarneven blijkt uit den ongewoon hoogen invoer

De invoer van thee in Nederland 1900—1927.

Tijdperk	Invoer uitgedrukt in KG.		Invoer van Ned. Ind. thee in % van den geheelen invoer	Gemiddelde prijs van het te handaansbod van Ned. Ind. thee in cent per ½ KG.	Recht	
	Geheel × 1000	Per hoofd van de bevolking			cent per ½ KG.	% van den gemiddeld. te hands pr.
1900	3.500	0,68	48	33,25	12,50	37,6
1901	3.609	0,69	50	29,—	12,50	43,1
1902	3.623	0,68	50	30,75	12,50	40,7
1903	3.595	0,66	53	34,75	12,50	36,—
1904	3.989	0,72	53	34,50	12,50	36,2
1905	4.124	0,74	55	31,—	12,50	40,3
1906	4.336	0,76	54	32,75	12,50	38,2
1907	4.175	0,73	50	41,25	12,50	30,3
1908	4.642	0,76	63	37,—	12,50	33,8
1909	4.672	0,79	64	38,—	12,50	32,9
1910	4.970	0,84	61	40,—	12,50	31,3
1911	5.201	0,86	57	45,50	12,50	27,5
1912	5.508	0,90	64	40,75	12,50	30,7
1913	5.467	0,88	65	42,—	12,50	29,8
1914	6.052	0,95	60	52,75	12,50	23,7

¹⁾ De Economist, Jrg. 1928, Juli-September.

1919	8.954	1,31	61	79,50	12,50	15,7
1920	8.465	1,23	81,75	44,50	12,50	28,1
1921	9.656	1,43	80,75	35,—	12,50	35,7
1922	9.670	1,38	80,50	62,25	12,50	20,1
1923	13.019	1,82	74	88,50	12,50	14,1
1924	8 780	1,21	77	89,75	$\frac{1}{5} \cdot \frac{11}{5} : 12,50$	13,9
1925	7.342	1,—	77,25	84,50	$\frac{12}{5} \cdot \frac{31}{12} : 37,50$	41,8
1926	9.615	1,28	76,75	93,75	37,50	44,4
1927	10.203	1,34	78,75	81,25	37,50	40,—
						46,2

gedurende 1923 nog een storende invloed van bijzonderen aard: de naderende verhooging van het invoerrecht op thee van 12½ tot 37½ cent per ½ KG leidde toen tot een veel grooteren inslag in het vrije verkeer, dan tot het dekken van de naastbij liggende behoeften noodig was.

Zooals de voorgaande statistiek doet zien, traden er in de jaren van 1900 tot 1914, toen het invoerrecht onveranderd 12½ cent per ½ KG bedroeg, regelmatig schommelingen van den invoer op, die nauwkeurig met de veranderingen van den gemiddelden prijs van het eerstehandsch aanbod van Nederlandsch Indische thee samenvielen. Tegenover een daling van dezen gemiddelden prijs in 1901, '04, '05, '08 en '12 vindt men een toeneming van den inslag in het vrije verkeer, terwijl het stijgen van den gemiddelden prijs in 1902, '03, '07, en '13 met een achteruitgang van den inslag gepaard ging.

De jaren 1906, '09, '10 en '11 vormen schijnbaar een uitzondering, daar toen de prijs zoowel als de invoer stegen; doch een nadere beschouwing van de statistiek leert, dat er in deze laatste jaren — met uitzondering van 1909, toen de prijsverheffing slechts gering was — weliswaar een stijging van den invoer is geweest, maar dat deze met een daling van het aandeel van de Nederlandsch Indische thee in den geheelen invoer vergezeld ging.

Hier nu bespeurt men een belangrijke oorzaak van de vertraging van de werking der groothandelsprijzen op die in den kleinhandel, welke vooral ten aanzien van de beoordeeling van het theegebruik sedert 1924 van groote beteekenis zal blijken. Daar de thee, zooals de winkelier die verkoopt, uit een mengsel van verschillende soorten en van theeën van verschillende hoedanigheid bestaat, ligt het voor de hand, dat wanneer door het stijgen van den marktprijs het verschil tusschen den gemiddelden inkoopsprijs en den winkelprijs kleiner wordt, de theemenger-groothandelaar zal beginnen met de hoedanigheid van de thee te verminderen, ten einde aldus tot een lageren gemiddelden prijs van zijn voorraad te komen. Eerst wanneer deze mogelijkheid is uitgeput, zal hij tot het verhoogen van den winkelprijs besluiten.¹⁾

Dwingt enerzijds de mededinging op de binnenlandsche markt en het belang bij een zoo gelijk mogelijke kleinhandelsprijs hiertoe, anderzijds ligt er in de ingewikkelde menging van de thee een zekere bescherming van den winstvoet der pakkers en mengers, daar de verbruikers — doordat het veranderen van de samenstelling van de thee zeer geleidelijk geschiedt — maar weinig gelegenheid hebben om wijzigingen in de hoedanigheid te beoordeelen.

Tenzij buitengewone omstandigheden dit belemmeren, zal dus de prijsverhooging van de thee om te beginnen in den vorm van een minder goed eindvoortbrengsel op den verbruiker worden afgewenteld; het verminderen van het aandeel der Nederlandsch Indische thee in de jaren 1906, '10 en '11, doordat toen meer goedkope Chinese thee werd bijgemengd, is daarvan een voorbeeld. Deze vervanging van Indische door Chinese thee beteekent niet, dat de laatste als soort minderwaardig is. Integendeel: de volkthee van de Amsterdamsche Jordaan, met zijn talrijke losse arbeiders en straathandelaren, is onversneden Javaansche thee, omdat men daar snel een krachtig treksel verlangt, terwijl er in de Willemsparkwijk en omge-

¹⁾ Markt- en detailprijzen van thee, (in Nederlandsch Weekblad voor Kruidenierswaren van 4 October 1928).

ving — de buurt van de gezeten burgerij en wat daarvoor wil doorgaan — veel meer op de geurigheid van de thee wordt gelet, zoodat men voor het verbruik daar ter plaatse Chinese thee moet bijmengen.

Wordt, naast de verevening door de veranderende menging, nog bedacht, dat uit één pond thee, bij bereiding volgens de regelen van de kunst, dus met niet meer dan éénmaal trekken, 165 kopjes van 150 cc elk kunnen worden geschonken en derhalve de feitelijke beteekenis van een verhooging van den theeprijs voor de huishouding in den regel gering is, dan wint de opvatting aan waarschijnlijkheid, dat de schommelingen van den thee-invoer in het tijdperk 1900—'14 niet het gevolg zijn geweest van door de prijsbeweging bewerkte wisselingen in den omvang van het verbruik, maar van het verminderen of uitbreiden van de voorraden in den tusschenhandel, in verband met werkelijke of verwachte prijsveranderingen.

Indien deze invloed van de voorraden bij den tusschenhandel kon worden uitgeschakeld, zou men tot de kennis van het zuivere verbruik in ieder jaar doordringen; doch aangezien die mogelijkheid ontbreekt, redt men zich met het verkleinen van de waarschijnlijkheidsfout door het vergrooten van de tijdperken van waarneming. En dan blijkt de invoer van thee, berekend per hoofd van de bevolking, te hebben bedragen:

Tijdperk	KG. per jaar
1872—1876	0,50
1877—1881	0,50
1882—1886	0,52
1887—1891	0,55
1892—1896	0,60
1897—1901	0,65
1902—1906	0,72
1907—1911	0,81
1910—1914	0,89

Kan nu uit deze zeer regelmatige toeneming van den invoer van thee per hoofd van de bevolking een overeenkomstige toeneming van de gewoonte van het theedrinken worden afgeleid?

Ja, indien de theedrinkers steeds gelijkmatig over het geheele land verdeeld waren en er in den opbouw van de bevolking geen aanmerkelijke verandering kwam;

neen, indien de theedrinkers voornamelijk in bepaalde deelen van het land gezocht moeten worden en deze gebieden een anderen loop der bevolking vertoonden dan het geheele Rijk, en evenzeer neen, indien bijvoorbeeld de voor het theegebruik belangrijkste leeftijds groepen van de bevolking daarin op onderscheidene tijdstippen een verschillend aandeel hadden.

Dat om te beginnen aan deze laatste voorwaarde niet is voldaan, kan met zekerheid uit de uitkomsten van de volkstellingen worden afgeleid; deze toch doen zien, dat de veranderende opbouw van de bevolking naar den leeftijd de strekking heeft gehad, om den invoer van thee per hoofd van de bevolking tot 1896 te doen verminderen en daarna te doen toenemen, geheel en al buiten verband met wijzigingen in de theedrink-gewoonte om. De mate, waarin dit het geval is geweest, kan echter niet worden gemeten, omdat de beteekenis van de verschillende leeftijds groepen voor het theegebruik onbekend is.

Deze storende invloed op de berekening van het verbruik van thee per hoofd van de bevolking wordt versterkt door de omstandigheid, dat vooral in de steden van het overwicht van de belangrijkste verbruikersgroep — de 20—55 jarigen — toenam en klemte te meer door het feit, dat juist in de stad Amsterdam, die één tiende van de Nederlandsche bevolking bevat, het theegebruik veel hooger dan in andere deelen van het land is.

Door de Commissie van de Statistiek van de Vereeniging voor Belastingwetenschap werd dit bijvoorbeeld op 7,7 KG—8,8 KG per gezinseenheid berekend, tegen een verbruik van 5,94 KG—6 KG in het geheele

land, in welke laatste hoeveelheden bovendien nog het verbruik buiten het gezin is begrepen. Ook bij een onlangs plaats gehad hebbend ambtelijk onderzoek bleek, dat in Groningen, Friesland, Drente, Brabant en Limburg de koffie het verre van de thee wint en het theeverbruik, dus de gewoonte om thee te drinken, behalve in Amsterdam, waarschijnlijk ook te 's-Gravenhage boven het gemiddelde van het land uitkomt.

Met deze laatste opmerkingen heeft de tweede invloed, die aan de evenwijdigheid van den invoer per hoofd van de bevolking met het aldus berekende verbruik afbreuk doet, zijn intrede in dit onderzoek gedaan: de ongelijkmatige verdeling van de theedrinkers over het geheele land.

Steeg in de jaren vóór 1914 de bevolking van de groote gemeenten sneller dan die van het Rijk en maakte Amsterdam daarop geen uitzondering, na 1919 is de toeneming, althans te Amsterdam met zijn boven het Rijksgemiddelde liggend verbruik, aanzienlijk bij den algemeenen bevolkingsaanwas achter gebleven. De omgekeerde gevolgtrekking, die men op grond van de volstreekte cijfers geneigd is te maken, blijkt onjuist, zoodra de gebiedsuitbreiding buiten beschouwing wordt gelaten.

Deze onevenredige bevolkingsvermeerdering is oorzaak, dat de werkelijke verbruiksverhoudingen verkeerd worden beoordeeld, indien men daaraan het beloop van den invoer van thee per hoofd van de bevolking van het geheele land in de jaren na 1919 ten grondslag legt. Immers de deeler van de verhouding gewicht invoer

is voor het gebied van het sterkste zielental verbruik te groot, zoodat de uitkomst naar evenredigheid te klein wordt en mitsdien het verbruik en de toeneming der theedrink-gewoonte te laag worden geschat.

Daar het ook aan de „Statistiek-Commissie” niet is gelukt eenigszins betrouwbare gegevens omtrent het werkelijke verbruik in de verschillende deelen van ons land te krijgen, kan de waarschijnlijkheidsfout hier, zoomin als in het vorige geval, worden berekend en dus niet worden vastgesteld, door welk getal ten slotte de gezamenlijke werking van de twee aan elkander tegen-gestelde invloeden — verandering van de bevolkingspyramide en ongelijke bevolkingsvermeerdering — moet worden uitgedrukt, ten einde met behulp daarvan uit het beloop van den invoer van thee per hoofd van de bevolking de wisselingen in den omvang van de theedrink-gewoonte af te leiden.¹⁾

Al kan er — gelijk werd aangetoond — in den regel niet veel omtrent het toe- of afnemen van de gewoonte om thee te drinken uit de statistiek worden geput, dit neemt niet weg, dat de groote sprong, dien de invoer per hoofd van de bevolking in de jaren sedert 1919, ten opzichte van het tijdperk tot 1914, heeft gemaakt, stellig in overwegende mate uit het toenemen van deze gewoonte tijdens de oorlogsjaren moet worden verklaard. Een zoo groote verstoring van de verhouding tusschen het verbruik per hoofd en de verbruik-gewoonte, als men anders zou moeten aannemen, laat zich niet ophelderen.

Als belangrijke oorzaken van deze toeneming wordt op het overbrengen van soldaten uit onze theedrinkende gebieden naar het Zuiden en het Oosten gewezen en bijvoorbeeld op de verdeling der levensmiddelen van overheidswege, waardoor in de oorlogsjaren de thee daar in zwang kwam, waar zij vroeger vrijwel onbekend was.

De rij van de na-oorlogsjaren opende met een groo-teren invoer dan voor het verbruik noodig was, doordat de voorraden waren uitgeput. Het jaar 1920 vertoonde dientengevolge een kleine achteruitgang, maar daarna kwam er een stijging tot 1922, gepaard gaande met een daling van de prijzen tot beneden het peil der jaren vlak vóór 1914 en met een aanzienlijke toe-

¹⁾ Teneinde ruimte te winnen is het verband tusschen den loop van de bevolking en het verbruik slechts schematisch aangegeven.

neming van het aandeel der Nederlandsch Indische soorten.

Dan begint er een van de merkwaardigste tijdperken op het stuk van den invoer en het verbruik van thee. Nadat het dalen van de marktprijzen in Maart-April van 1921 tot staan was gekomen, zette een stijging in, die het natuurlijk herstel beteekende van de verlies latende prijzen in het crisisjaar 1921, het ernstigste dat de theecultuur ooit doormaakte: het beperken van de voortbrenging, bij gelijktijdige verbetering van de hoedanigheid der thee, vormden den grondslag van deze prijsverheffing, die — zij het met schommelingen en langzaam verminderend — over het geheel genomen tot in het loopende jaar stand hield.

(Slot volgt).

Zw.

EEN STATISTIEK VAN ONVOLWAARDIGE ARBEIDSKRACHTEN?

Op het te Amsterdam gehouden congres betreffende arbeid en arbeidsmethoden voor onvolwaardige arbeidskrachten is ook de vraag besproken of en op welke wijze een statistiek ware samen te stellen, waardoor men in de toekomst minder dan thans het geval is, in het duister zal rondtasten omtrent de quantitative beteekenis van het behandelde vraagstuk. Het valt niet te verwonderen, dat deze vraag ter sprake kwam, neen, dat zij door het congresbestuur ter sprake moest worden gebracht. Want wanneer één indruk blijvend diende te zijn na de lezing van den eerbiedwaardigen bundel prae-adviezen — eerbiedwaardig niet louter om den omvang, doch verdiend om den degelijken inhoud der meeste harer — dan zou het deze zijn, dat eindelijk een poging is gedaan om nauwkeuriger op de hoogte te komen van een vraagstuk omtrent welks omvang men thans nog slechts een vaag denkbeeld heeft.

Alle prae-adviseurs voor dit congres, voorzover zij van het vraagstuk de algemeene beteekenis behandelden, blijken het gemis te hebben gevoeld van het ontbreken eener juiste en doeltreffende bepaling van het begrip „onvolwaardige arbeidskracht”. Want het moge niet moeilijk zijn de onvolwaardigheid van een arbeidskracht in fysiek opzicht aan te wijzen, noch zou het een onoverkomelijk bezwaar opleveren onvolwaardigheid uit technisch oogpunt te definieeren, voor de maatschappelijke onvolwaardigheid dier arbeidskracht hebben omschrijvingen van dezen aard geen groote waarde.

De medische of technische onvolwaardigheid wordt eerst tot een maatschappelijke onvolwaardigheid, wanneer de arbeider door zijn defecte arbeidskracht niet in staat is in zijn onderhoud te voorzien.

Hiermede is reeds aangegeven wat het doel moet zijn van een onderzoek naar de onvolwaardige arbeidskrachten, dat ligt buiten de grenzen der medische of technische wetenschappen. Dit doel mag noch kan zijn het verzamelen van gegevens omtrent alle fysiek of technisch onvolwaardigen, ongeacht hun socialen staat.

In de uitnemende prae-adviezen, die de heeren de Roos en Schröder omtrent de statistische zijde van het vraagstuk hebben geleverd¹⁾, doen ook zij duidelijk uitkomen, dat beperking hier de voorwaarde is om te komen tot bruikbare resultaten; al ware het alleen reeds om de simpele reden (op welke vooral de heer de Roos den nadruk legt), dat volledigheid toch niet te bereiken valt. Doch bovendien, zoolang zelfs niet vaststaat, wat onder fysieke onvolwaardigheid moet worden verstaan, waarbij natuurlijk wordt afgezien van evidenties als blindheid, doofstomheid, e.d., zal elk streven in deze richting slechts zijn het benaderen van een statistiek van onbruikbare en onjuiste opgaven.

¹⁾ Dr. J. R. B. de Roos, „Statistiek der Onvolwaardige Arbeidskrachten en de Volkstelling”; J. C. Schröder, „Voorwaarden voor het bereiken van een statistiek der Onvolwaardige Arbeidskrachten”.

Wil op dit systematisch nog nauwelijks betreden terrein dus een stap in de goede richting worden gedaan, dan zal men, bij den aanvang reeds, zich er rekenschap van moeten geven, wat men met een statistiek van onvolwaardige arbeidskrachten wil bereiken en nauwkeurig moeten vaststaan wat men wel en wat men niet wil tellen.

De eerste beperking, welke in zulk een statistischen opzet dient te worden aangebracht, ligt reeds in het hiervoor gezegde. Het doel, dat een statistiek van onvolwaardige arbeidskrachten moet dienen, is het geven van inzicht in de maatschappelijke beteekenis van het vraagstuk, dat hun aanwezigheid vormt. Terecht verklaart dan ook de heer Schröder in zijn praeadvies, dat men „bij het hier behandelde onderwerp reeds aanstonds deze voor de hand liggende grenslijn zou kunnen trekken, dat alleen maatschappelijke onvolwaardigheid in het oog zal worden genomen. Fysieke onvolwaardigheid, die het volledig vervullen van een maatschappelijke functie niet uitsluit, behoort dan ook naar mijn (zijn) meening in een statistiek als deze buiten beschouwing te blijven”.

Het komt mij voor, dat hier de juiste begrenzing der quantitative meting van het vraagstuk is aangegeven. Door deze begrenzing is tevens aangegeven het karakter, dat de samen te stellen statistiek zal dienen te dragen, namelijk dat van een onderdeel der sociale statistiek. Niet dus een stuk medische statistiek, waarvan de feitelijke, de fysieke onvolwaardigheid den grondslag vormt, doch eene waarin de economische gevolgen van den defecten staat primeeren.

Deze beperking sluit echter noodzakelijkerwijze de mogelijkheid uit, dat binnen afzienbaren tijd een statistiek van alle fysiek defecte personen zal worden opgezet. Het beteekent, dat niet alle blinden, niet alle een-armigen zullen worden geteld, doch van dezen slechts die, welke door hun defect ook maatschappelijk onvolwaardig zijn. De blinde masseur, de doofstomme letterzetter, de een-armige portier, die elk met hun arbeid in hun levensonderhoud voorzien, alle dezen zijn in socialen zin geen onvolwaardige arbeidskrachten.

Al is met deze begrenzing voor een toekomstige statistiek dus reeds veel gewonnen, alle moeilijkheden heft zij toch niet op. De voornaamste dier moeilijkheden zal onder alle omstandigheden zijn het verkrijgen van de benodigde gegevens voor de samenstelling zulk eener statistiek. Niet slechts blijft ook bij deze begrenzing nog altijd bestaan het zwevende van de bepaling der sociale onvolwaardigheid in al die gevallen, waarin een arbeider slechts ten deele in zijn onderhoud kan voorzien, — en juist voor deze groep is dit wellicht de meerderheid — doch ook waar dit vaststaat is er geen enkel middel tot verkrijging der zekerheid, dat deze gevallen ter kennis zullen komen van den samensteller der statistiek.

Deze onoverkomelijke hinderpaal dwingt tot een volgende beperking, namelijk tot de waarneming slechts van personen, voor wier levensonderhoud een beroep wordt gedaan op andere kassen dan die der naaste bloedverwanten, m.a.w. van hen, die ten gevolge van hun defect uitkeeringen ontvangen van de publieke liefdadigheid.

Door deze beperking echter wordt een statistiek van maatschappelijk onvolwaardigen een stuk armenstatistiek. Zij houdt daardoor op een eigen karakter te dragen.

Wij schakelen hierbij uitdrukkelijk uit de statistische gegevens omtrent de arbeiders, die ten gevolge van een bedrijfsongeval een uitkeering krachtens de bepalingen der Ongevallenwet of wegens invaliditeit krachtens de bepalingen der Invaliditeitswet ontvangen, hoewel deze arbeiders — zij het niet allen in dezelfde mate — maatschappelijk onvolwaardige arbeidskrachten zijn. De statistische gegevens, welke omtrent hen reeds bestaan, kunnen uit methodisch

oogpunt niet in het kader van een armenstatistiek worden gebracht, omdat hun uitkeering een wettelijk *recht* is; een recht, dat de liefdadigheid niet erkent en krachtens haar wezen niet erkennen kan, doch de sociale verzekering hun krachtens haar wezen verleent.

Ook al kunnen, uit algemeen statistisch oogpunt, deze gegevens toch voor hetzelfde doel — verkrijgen van inzicht in de sociale beteekenis van het vraagstuk der onvolwaardige arbeidskrachten — worden gebruikt, zij behouden haar eigen karakter, dat een ander is dan dat van een armenstatistiek.

Hetzelfde geldt, m.m., voor tellingen van het aantal blinden, het aantal afgekeurden, en van andere groepen personen, welke bepaalde defecten bezitten.

Zoo zien wij, dat de onmogelijkheid om tot middelen te geraken, welke kunnen leiden tot een ook maar eenigszins volledige, dus betrouwbare verzameling der gegevens omtrent de personen, die tot de onvolwaardige arbeidskrachten gerekend moeten worden, leidt tot inschrompeling van wat een statistiek van onvolwaardige arbeidskrachten zou moeten zijn. Een verdere detaillering van onze armenstatistiek (die in het algemeen ook nog wel voor veel andere uitbreiding vatbaar is), is de voornaamste praktische conclusie van de eerste poging, welke wordt gedaan om op dit gebied resultaten te verkrijgen.

Natuurlijk is daarnaast dan nog plaats voor de statistische verwerking van verschillende andere gegevens welke op de maatschappelijk onvolwaardige arbeidskrachten betrekking hebben, doch grootere beteekenis dan de genoemde detaillering kan dit toch niet hebben.

Deze uitkomst moge zoowel voor den statisticus als voor den sociaal-politicus weinig opwekkend zijn, zij is leerzaam voor hen, die op een congres of op een staatscommissie over dit vraagstuk te groote verwachtingen hebben gevestigd voor zijn oplossing. Zij herinnert er ons te rechter tijd aan, dat wij nog slechts staan aan het begin van een onderzoek naar het vraagstuk; dat wij nog ver verwijderd zijn van het volledig kennen van zijn omvang en beteekenis en dat wij aan zijn oplossing anders dan op onderdeelen voorloopig niet behoeven te denken.

Amsterdam.

E. BOEKMAN.

DE WINKELSLUITING.

Naarmate het vraagstuk van de wettelijke regeling der winkelsluiting zijne oplossing nadert, neemt de litteratuur over dit onderwerp zienderoogen toe. Voor- en tegenstanders werpen voor de eindbeslissing het gewicht hunner argumenten in de schaal. Het aantal beschouwingen van dezen aard met nog een te vermeerderen, ligt echter niet in het doel van schrijver dezes.

Doelstelling dezer verhandeling is thans alleen een algemeen overzicht te geven van den stand der winkelsluiting in ons land. Aanleiding daartoe gaf hem de volgende passus in een beschouwing over de „Wettelijke winkelsluiting” in de N. Rott. Courant van 22 Juni jl., waar we lezen:

„De memorie van toelichting doet het wel voorkomen, alsof gedwongen winkelsluiting in het „volksbesef” ligt en zoowat gemeengoed is geworden, maar wij zouden wel eens willen zien opgeven, *hoeveel* gemeenten tot nu toe van hun verordnungsbevoegdheid hebben gebruik gemaakt. Als de minister te gelegenertijd hieromtrent eens eene opgave doet, zal men, verwachten wij, een cijfer te zien krijgen, dat wel iets te denken geeft.”

Het ligt geenszins in mijn bedoeling vooruit te loopen op de welwillende beleefdheid van den Minister van Arbeid, om de gevraagde gegevens officieel te verschaffen. Doch waar eenig betrouwbaar materiaal mij ten deze ten dienste staat, meen ik dit belangstellenden wel ter beschikking te mogen stellen.

De „Algemeene Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden” te Amsterdam heeft namelijk in den loop van 1925 een onderzoek ingesteld naar den om-

vang der winkelsluiting in Nederland, zooals deze op 1 Juli van dat jaar was geregeld bij plaatselijke verordeningen. Dit materiaal is thans aan de hand van „Bevolking en oppervlakte der gemeenten van Nederland op 1 Januari 1928”, uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek bijgewerkt. Waar uit den aard der zaak aan dit cijfermateriaal niet teveel plaatsruimte kan worden ingeruimd, zijn de grondgegevens verwerkt in een tweetal tabellen, welke wel in de aandacht der lezers worden aanbevolen. (Zie staten A 1 en 2 en B 1 en 2).

Staat A 1 Aantal gemeenten in Nederland op 1 Januari 1928

Provincie	tot 5.000 inw.	van 5.001 tot 10.000	van 10.001 tot 20.000	van 20.001 tot 50.000	van 50.001 tot 100.000	boven 100.000 inw.	Totalen
Groningen ..	36	13	7	—	—	1	57
Friesland ..	9	19	14	1	—	—	43
Drenthe ...	19	9	5	1	—	—	34
Overijssel ...	29	19	5	6	—	—	59
Gelderland..	66	27	14	2	3	—	112
Utrecht	62	5	2	2	—	1	72
N.-Holland..	97	17	4	7	—	2	127
Z.-Holland..	142	20	13	4	2	2	183
Zeeland	102	4	2	1	—	—	109
Brabant	122	27	6	5	2	—	162
Limburg	100	10	7	3	1	—	121
Nederland ..	784	170	79	32	8	6	1.079
in pCt. ...	72,7	15,7	7,3	3,0	0,7	0,6	100,0

Staat A 2 Aantal gemeenten met verordening op de winkelsluiting

Provincie	tot 5.000 inw.	van 5.001 tot 10.000	van 10.001 tot 20.000	van 20.001 tot 50.000	van 50.001 tot 100.000	boven 100.000 inw.	Totalen
Groningen ..	3	4	4	—	—	1	12
Friesland ..	2	13	11	1	—	—	27
Drenthe ...	—	2	3	1	—	—	6
Overijssel ...	5	7	5	6	—	—	23
Gelderland..	2	6	5	1	3	—	17
Utrecht	3	4	1	2	—	1	11
N.-Holland..	6	10	2	6	—	2	26
Z.-Holland..	8	6	7	4	2	2	29
Zeeland	1	—	1	1	—	—	3
Brabant	—	6	1	3	1	—	11
Limburg	—	—	4	1	1	—	6
Nederland ..	30	58	44	26	7	6	171
in pCt. ...	17,7	33,9	25,7	15,2	4,1	3,5	100,0
pCt. v. A 1	3,2	34,1	55,7	81,3	87,5	100,0	15,9

Staat B 1 Aantal inwoners van Nederland op 1 Januari 1928 in gemeenten van:

Provincie	tot 5.000 inw.	5.001 tot 10.000	10.001 tot 20.000	20.001 tot 50.000	50.001 tot 100.000	boven 100.000 inw.	Totalen
Groningen.....	106.483	88.639	94.514	—	—	101.310	390.946
Friesland	18.674	129.710	207.106	47.298	—	—	402.788
Drenthe	60.863	52.797	67.883	41.243	—	—	222.786
Overijssel	70.201	144.271	69.602	209.696	—	—	493.770
Gelderland	166.944	187.291	188.166	51.796	211.465	—	805.662
Utrecht	116.322	37.791	24.510	58.505	—	151.660	388.788
N.-Holland	204.162	116.962	48.016	223.271	—	848.188	1.440.599
Z.-Holland.....	362.377	135.945	166.829	148.285	124.859	934.021	1.872.316
Zeeland	171.908	27.133	28.834	21.588	—	—	249.463
Brabant	281.739	190.834	71.769	151.573	141.243	—	837.158
Limburg	191.514	75.562	96.566	98.667	59.353	—	521.662
Nederland.....	1.751.187	1.186.935	1.063.795	1.051.922	536.920	2.035.179	7.625.938
in pCt.	23,0	15,6	13,9	13,8	7,0	26,7	100,0

Staat B 2 Aantal inwoners in gemeenten met verordening op de winkelsluiting.

Provincie	tot 5.000 inw.	5.001 tot 10.000	10.001 tot 20.000	20.001 tot 50.000	50.001 tot 100.000	boven 100.000 inw.	Totalen
Groningen.....	11.195	25.104	48.652	—	—	101.310	186.261
Friesland	8.829	90.707	167.114	47.298	—	—	313.948
Drenthe	—	14.658	42.739	41.243	—	—	98.640
Overijssel	14.030	55.379	69.602	209.696	—	—	348.707
Gelderland	9.201	43.851	73.739	23.225	211.465	—	361.481
Utrecht	10.793	32.193	12.667	58.505	—	151.660	265.818
N.-Holland	19.442	72.346	23.501	195.762	—	848.188	1.159.239
Z.-Holland.....	30.516	41.476	95.007	148.285	124.859	934.021	1.374.164
Zeeland	1.961	—	18.776	21.588	—	—	42.325
Brabant	—	40.498	14.168	108.670	68.695	—	232.031
Limburg	—	—	55.564	42.225	59.353	—	157.142
Nederland.....	105.967	416.212	621.529	896.497	464.372	2.035.179	4.539.756
in pCt.	2,3	9,2	13,7	19,8	10,2	44,8	100,0
pCt. van B 1.....	6,0	35,1	58,4	85,2	86,5	100,0	59,7

Dat 72,7 pCt. der gemeenten miniatuur-gemeenschappen zijn met ten hoogste 5000 inw. en dat deze 784 miniatuur-gemeenten met zijn allen nog niet zoveel inw. tellen als de 6 gemeenten met meer dan 100.000 inw. geeft in verband met het onderwerp van dit artikel te denken.

Niet te ontkennen valt, dat de vraag van de N. R. Crt. „hoeveel gemeenten tot nu toe van haar verordeningbevoegdheid hebben gebruik gemaakt” te eng gesteld is. Het feit, dat slechts 15,9 pCt. der gemeenten een verordening op de winkelsluiting heeft, is als waarheid niet volledig en dient aangevuld te worden met den waardeeringsfactor, dat in deze 15,9 pCt. der gemeenten niet minder dan 59,7 pCt. der inwoners van Nederland woonachtig zijn.

Dit laatste percentage-getal krijgt nog een hoogere beteekenis, wanneer we nagaan welke belangrijke gemeenten (boven 10.000 inw.) geen verordening op de winkelsluiting hebben. Dit zijn:

Prov.	Gemeente	Inw.	Prov.	Gemeente	Inw.
van 10.001 tot 20.000 inw.	Z.-H.	Naaldwijk	10.416		
Gron. Onstwedde	18.431	Ridderkerk	13.960		
Slochteren	13.591	Rijswijk	14.039		
Vlachtwedde	13.840	Wassenaar	11.095		
Friesl. Achtkarspelen	15.198	Zeel. Neuzen	10.058		
Harlingen	10.316	Brab. Boxtel	10.810		
Ooststellingw.	14.478	Deurne	10.316		
Dr. Borger	10.220	Ginneken	11.264		
Hoogeveen	14.924	Oosterhout	15.003		
Geld. Aalten	10.844	Prinsenhage	10.208		
Barneveld	13.190	Limb. Maasbree	12.590		
Bergh	10.545	Roermond	16.604		
Epe	12.644	Venraay	11.808		
Ermelo	14.202	van 20.001 tot 50.000 inw.			
Gendringen	10.021	Geld. Ede	28.571		
Tiel	12.144	N.-H. Alkmaar	27.509		
Voorst	13.456	Brab. Bergen o/Z.	21.102		
Winterswijk	17.361	Roosendaal	21.801		
Utr. Baarn	11.843	Limb. Kerkrade	33.553		
N.-H. Bloemendaal	12.336	Venlo	22.889		
Heemstede	12.179				
Z.-H. Hillegersberg	11.919	van 50.001 tot 100.000 inw.			
Hillegom	10.393	Brab. Tilburg	72.548		

Hierbij zij nog opgemerkt dat, mede op grond der onderlinge concurrentie van winkeliers uit naastliggende gemeenten zonder verordening op de winkelsluiting, de plaatselijke verordening werd opgeheven te Alkmaar, Boxtel, Deurne, Gendringen, Kerkrade,

Slochteren, Venlo en Venraay met in totaal 140.400 inw., waarbij nog komen 9 kleinere gemeenten (beneden 10.000 inw.) met ruim 48.000 inw.; in totaal 17 gemeenten met rond 188.500 inw.

Van de hierboven genoemde gemeenten hebben Aalten, Ede, Maasbree en Tilburg een verordening op de Zondagsluiting, terwijl Harlingen een verordening heeft voor de slagerswinkels en Heemstede eene ten aanzien van den melkverkoop op Zondag.

De derde groep, waarop nog de aandacht dient gevestigd, zijn de gemeenten, die terwille der komende wet op de winkelsluiting niet tot een plaatselijke verordening overgingen. In Alkmaar stelde B. en W. (verslag handelingen gemeenteraad 1926 bijlage 72) voor, met het oog op de Memorie van Antwoord op hoofdstuk X (Arbeid) der Staatsbegroting 1926 „eene afwachtende houding aan te nemen, nu er geen klemmende redenen bestaan om op een eventueele Rijksregeling vooruit te loopen.” Ook te Hillegom werd een betreffende ontwerp-politieverordening ingetrokken „omdat er een ontwerp van wet op de winkelsluiting bij de Staten-Generaal is ingediend”. Te Hoogeveen gold de overweging, dat „deze materie beter uniform bij Wet geregeld kan worden”. Te Vlachtwedde is in 1922 eene verordening ontworpen, welke evenwel, toen bekend was, dat de Regeering zich met de aangelegenheid zou bemoeien, niet in verdere behandeling is genomen. Te Tilburg is het Gemeentebestuur van meening „dat de winkelsluiting op werkdagen een zaak is van algemeen Rijksbelang, die daarom door den Rijkswetgever behoort te worden geregeld”.

In enkele andere gemeenten als Roermond en Winterswijk bestaat practisch de winkelsluiting, doordat de neringdoenden onderling zich aan bepaalde afspraken inzake winkelsluiting houden.

Alles bijeen genoegzaam aanwijzingen om tot de conclusie te komen, dat primo de vraag naar het *hoeveel* der gemeenten te eng gesteld is, om zich een oordeel te vormen over de urgentie van een Rijkswet op de winkelsluiting en secundo dat, wanneer men de vraag stelt of de gedwongen winkelsluiting in het „volksbesef” ligt, de 59,7 pCt. van staat B. 2 gerust mag worden opgevoerd tot 70 à 75 pCt. der gezamenlijke bevolking.

H. SCHUTJES.

Amsterdam, October 1928.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. HET HERSTEL VAN DE SCANDINAVISCH MUNTUNIE.

Mejuffrouw Karin Koek te Stockholm schrijft ons:

Gedurende den oorlog heeft men de ervaring opgedaan, dat een muntunie bij een afwijkende geldpolitiek der aangesloten landen geen stand kan houden. Zolang zij slechts den gemeenschappelijken standaard handhaven, verplicht de unie hen niet tot een zelfde geldpolitiek. Aan den anderen kant echter moest het prijsgeven van den gouden standaard onvermijdelijk tot de ineenstorting van de unie voeren, wat door het plotselinge afbreken van de nauwe betrekkingen, evenals dat bij de Latijnsche muntunie het geval was, een zeer groot ongerief veroorzaakte. Het valt derhalve te betwijfelen, of de voordeelen van een unie zoo groot zijn, dat zij opwegen tegen deze nadeelen, die ontstaan, zoodra de geldpolitieke verschillen scherperen vorm aannemen.

Van een herstel van de Latijnsche muntunie kan geen sprake meer zijn, daar de belanghebbende landen bij hun terugkeer tot den gouden standaard verschillende muntstelsels hebben aangenomen. De toestand in Scandinavië is echter anders. Nadat Noorwegen dit jaar tot den gouden standaard was teruggekeerd, hebben alle staten wederom dezelfde munteenheid nl. de kroon, en een herstel van de muntunie is dus een mogelijkheid, waarmede men rekening dient te houden. Noorwegen en Denemarken hebben zich reeds bereid verklaard, tot den toestand van vóór den oorlog terug te keeren, terwijl in Zwe-

den, bij de algemeene besprekingen tusschen economisten en bankiers nog een zekere terughoudendheid tot uitdrukking kwam.

Zowel door eenige bijzondere kenmerken van de Scandinavische muntunie, zooals deze gedurende tientallen jaren vóór den oorlog bestond, als door de in den oorlog opgedane ervaringen, kan het van belang zijn, een kort overzicht te geven van de ontwikkeling vóór en gedurende den oorlog en van den tegenwoordigen toestand.

De unie dateert reeds van 1873, toen Denemarken en Zweden den gouden standaard aannamen, terwijl Noorwegen zich in 1875 bij deze twee landen aansloot. De overeenkomst bepaalde, dat de drie landen een zelfde munteenheid zouden aannemen en dat zowel gouden munten als pasgeld van elk land wettig betaalmiddel in de andere landen zouden zijn. Het voordeel van een dergelijke overeenkomst was, dat het geld van het eene land zonder meer in het andere land werd aangenomen. Hoewel schommelingen tusschen de Scandinavische wisselkoersen hierdoor niet werden voorkomen, werd toch het verschil tusschen de goudpunten iets kleiner tengevolge van de vermindering der kosten van goudzending. Op te merken valt intusschen, dat in Scandinavië geen gouden munten in omloop waren en dat het binnenlandsch verkeer zich van bankbiljetten bediende.

De marge tusschen de goudpunten werd nog verder ingekrompen, doordat de centrale banken elkaars bankbiljetten tegen pari in betaling namen. Hiervoor bestond echter langen tijd geen formeele overeenkomst. Eerst in 1901 werd een dergelijke overeenkomst tusschen Noorwegen en Denemarken gesloten, terwijl de Zweedsche Rijksbank dit beginsel slechts in de praktijk huldigde.

De belangrijkste maatregel werd in 1885 op initiatief van de Deensche Bank genomen. De drie centrale banken kwamen overeen zichtwissels op elkaar af te geven en deze zonder berekening van commissie en onafhankelijk van het feit, of de trekker al dan niet een saldo te zijnen gunste bezat, à pari te honoreeren. Door dezen maatregel werd het geldwezen van deze drie Scandinavische landen op de basis der goudpariteit geheel aan elkander gekoppeld. 100 Zweedsche kronen zouden steeds gelijk zijn aan 100 Noorsche of Deensche. Hoewel deze twee overeenkomsten niet tot de muntunie behoorden, werden zij op den duur belangrijker geacht dan de unie in engeren zin. Het is echter duidelijk, dat een dergelijke maatregel de betrokken banken noodzaakt een zelfde geldpolitiek te voeren en dat, indien de landen der unie in alle andere opzichten onafhankelijk zijn, het voor het land, welks betaalmiddel een stijgende tendens ten opzichte van dat der andere landen vertoont, groote moeilijkheden kan medebrengen. De Zweedsche Rijksbank vond echter de overeenkomst niet in alle opzichten voordeelig, zoodat zij zich, na de opheffing der politieke unie tusschen Zweden en Noorwegen in 1905 wilde terugtrekken. De centrale banken kwamen toen tot een nieuwe regeling, volgens welke zij een wisselende commissie konden berekenen. Dientengevolge werd evenwel de pariteit tusschen de betaalmiddelen prijsgegeven.

Zoo was de toestand tot kort voor den oorlog. Het duurde echter niet lang, of de Scandinavische landen gingen tot opheffing van den gouden standaard over, door hun bankbiljetten niet meer inwisselbaar te stellen. Deze maatregel werd echter genomen zonder eenige wijzigingen in de bepalingen der muntunie te brengen. In Denemarken en Noorwegen daalde het geld sneller in waarde dan in Zweden, waardoor het voordeelig werd Deensche en Noorsche bankbiljetten naar Zweden te zenden. In 1915 zond de Zweedsche Rijksbank voor een bedrag van ongeveer Kr. 72 miljoen aan bankbiljetten (tegen Kr. 38 miljoen in 1913) naar de Deensche en Noorsche circulatiebanken terug. De Zweedsche Rijksbank had nooit de verplichting op

zich genomen deze biljetten onvoorwaardelijk tegen pari op te nemen, en het gevolg was een daling der wisselkoersen van Noorwegen en Denemarken.

Eerst in 1916 werd de muntunie werkelijk op de proef gesteld, toen Zweden den ongewonen maatregel nam om, ter handhaving van de waarde van zijn betaalmiddel onafhankelijk van de ontwikkeling in andere landen, den toevloed van goud te weren. Het zou te ver voeren om hier in details te treden, hoewel deze periode een van de ingewikkeldste van onze monetaire geschiedenis is. Het is echter duidelijk, dat deze poging nutteloos moest zijn, zolang de goudstukken van de andere aangesloten landen wettig betaalmiddel in Zweden waren. De cijfers omtrent het bezit aan Scandinavische geldstukken van de Zweedsche Rijksbank toonen zulks ook aan. In 1917 werd het vraagstuk omtrent de ontbinding van de unie derhalve acuut. Het resultaat van de daarop gevoerde onderhandelingen was, dat de unie onveranderd gehandhaafd bleef, terwijl de aangesloten landen op zich namen, zich stipt aan de uitvoerverboden voor goud te houden. Door deze bepalingen was de unie — hoewel zij nog op papier bleef bestaan — praktisch opgeheven, daar de drie ruilmiddelen onafhankelijk van elkander in waarde konden schommelen.

Ondanks de hevige depreciatie van de Noorsche en Deensche kroon ten opzichte van het Zweedsche betaalmiddel, behield pasgeld tot 1924 in de drie landen zijn nominale waarde, wat een grooten toevloed van deze munten naar Zweden tengevolge had. Naar schatting is ongeveer 40 pCt. van het sinds 1873 in Denemarken gemunte pasgeld gedurende de enkele jaren van verwarring van het geldwezen naar Zweden uitgevoerd. Tenslotte moest de Nationale Bank van Denemarken dit geld van Zweden tegen de nominale waarde overnemen. Het ongerief voor de drie betrokken landen werd eindelijk zoo groot, dat in het begin van 1924 de overeenkomst betreffende het pasgeld werd opgeheven. Op het oogenblik, nu alle drie landen weder tot den gouden standaard zijn teruggekeerd, dient overwogen te worden, wat met de muntunie moet geschieden, daar deze nog steeds op papier bestaat. Onafhankelijk van het land van uitgifte, zijn gouden munten thans in deze drie landen weer wettig betaalmiddel, welke bepaling echter, zooals boven aangetoond, van weinig beteekenis is. De vraag of de unie ontbonden of op vooroorlogsche basis hersteld moet worden is derhalve van groot belang.

In Zweden beschouwt men de muntunie op zichzelf gewoonlijk niet als het voornaamste probleem. De voordeelen van vrije circulatie van pasgeld zijn zoo onbeduidend, dat het nauwelijks de moeite waard is om tot den vooroorlogischen toestand terug te keeren. Door de gedurende den oorlog opgedane ervaringen aanvaardt men slechts noode een nieuwe verplichting, die te eeniger tijd weder een chaos en moeilijkheden zou kunnen veroorzaken. Aan den anderen kant beschouwt men echter een overeenkomst tusschen de centrale banken om de wederzijdsche zichtwissels à pari te honoreeren als de beste oplossing. Technisch biedt zoo'n overeenkomst het voordeel, dat zij buiten het Parlement om kan worden aangegaan of ontbonden, daar het een kwestie van de centrale banken onderling betreft. Bovendien zou het dan voor Finland mogelijk zijn, zich bij de unie aan te sluiten, daar bij een dergelijke regeling eenzelfde munteenheid niet wordt vereischt.

Men mag echter niet uit het oog verliezen, dat het sluiten van een dergelijke overeenkomst de prijsgeving beteekent van een mogelijk zelfstandige geldpolitiek, die bij den gouden standaard wel was toegestaan. Het voordeel van stabiele wisselkoersen is eveneens twijfelachtig, indien het alternatief geringe schommelingen tusschen de goudpunten voorstelt. Het aandeel van den onderlingen Scandinavischen handel in de totale buitenlandsche handelsbeweging van elk der drie landen is niet zoo groot, dat stabiliteit een van de

speciale wenschen zou zijn. Bovendien zijn schommelende wisselkoersen niet steeds nadeelig, daar zij kapitaalbewegingen op korten termijn voor de aanpassing tengevolge van seizoenafwijkingen van de betalingsbalans teweeg brengen. Niet alleen in hun onderlinge verhouding wordt dit automatisch correctief door de aangesloten landen opgegeven. De seizoenbewegingen van den buitenlandschen handel der drie landen zijn verschillend. Indien er dus geen overeenkomst bestond om het geldwezen op pari te houden, zouden de wisselkoersen op de andere landen een verschillend verloop in, laten wij zeggen, Zweden en Denemarken te zien geven. Door een overeenkomst worden de wisselkoersen van elk der aangesloten landen op de overige landen echter door de betalingsbalansen der beide andere landen beïnvloed. Dit zou óf aanleiding geven tot kapitaalverplaatsingen óf zou dergelijke kapitaalbewegingen, die anders zouden plaats vinden, juist belemmeren.

In elk geval veroorzaakt de overeenkomst eenige moeilijkheden en het valt te betwijfelen of deze tegen de voordeelen opwegen. In verband met de besprekingen over dit onderwerp tijdens het in Oslo gehouden congres der Noordelijke Kamers van Koophandel werd kort geleden in Zweedsche kringen hierop de nadruk gelegd. In Noorwegen en Denemarken schijnt men echter niet alleen geporteerd voor een overeenkomst tusschen de centrale banken, doch tevens voor de muntunie. De motieven zijn niet alleen van economischen aard, doch komen tevens voort uit den wensch om het solidariteitsgevoel tusschen de Scandinavische landen te versterken, waardoor besprekingen op reëlen grondslag zeer worden bemoeilijkt. Men dient af te wachten, welke houding de centrale banken ten opzichte van dit vraagstuk bij de binnenkort te houden onderhandelingen zullen innemen. Zelfs indien niet tot een unie wordt besloten, dan zal haar meening toch groot gewicht in de schaal leggen bij de behandeling van het vraagstuk omtrent ontbinding of herstel in de parlementen.

DE ECONOMISCHE EN FINANCIËLE TOESTAND VAN TSJECHO-SLOWAKIJE.

Dr. R. Kerschagl te Weenen schrijft ons:

Door de ontbinding van de oude monarchie Oostenrijk-Hongarije is Tsjecho-Slowakije een staat geworden, waar de omstandigheden voor een economische ontwikkeling zeer gunstig waren. Niet alleen was Tsjecho-Slowakije de eenige nieuwe staat, die zoodanige grenzen kreeg, dat het, wat de levensmiddelenvoorziening betreft, bijna geheel onafhankelijk was en bovendien een grooten bodemrijkdom (enorme voorraden kolen en ijzer) bezat, doch op haar grondgebied was bovendien de kern der industrie van de oude monarchie Oostenrijk-Hongarije gevestigd. Hierdoor was het dan ook reeds na betrekkelijk korten tijd mogelijk, de Tsjecho-Slowaaksche kroon blijvend op ca. $\frac{1}{7}$ van de goudpariteit der vroegere Oostenrijksch-Hongaarsche kroon te stabiliseeren, zoodat het niet, zooals de naburige staten, onder een groote inflatie te lijden had en ook voor periodes van groote werkloosheid, gebrek aan levensmiddelen en daarmede gepaard gaande crises in de industrie, die de naburige staten meemaakten, bespaard bleef. Over het algemeen vertoont deze staat dan ook een beeld van een rustige ontwikkeling, die echter ook aan conjunctuurschommelingen, hoewel niet gevaarlijk of van langen duur, onderhevig is.

De tegenwoordige economische toestand van dit land wordt wel het beste door zijn handelsbalans gekarakteriseerd (zie volgende pagina).

Deze toont een jaarlijksch uitvoersurplus van ruim 2 milliard kronen, dat echter langzamerhand eenigszins afneemt. Over het geheel geven de verschillende maanden van 1928 ook nog een aanzienlijk overschot te zien, al veroorzaakte de toe-

Buitenlandsche handel.

Maand	Invoer			Uitvoer			Saldo		
	1926	1927	1928	1926	1927	1928	1926	1927	1928
	In 1000 Kronen								
Januari	1.117,456	887,699	1.315,565	1.179,046	1.285,612	1.551,414	+ 61,590	+ 397,913	+ 235,849
Februari	1.280,795	1.191,789	1.491,725	1.475,300	1.422,668	1.484,145	+ 194,505	+ 230,879	— 7,580
Maart	1.531,489	1.308,140	1.785,658	1.512,059	1.529,015	1.871,099	— 19,430	+ 220,875	+ 85,441
April	1.170,302	1.262,070	1.474,363	1.349,750	1.536,258	1.673,333	+ 179,448	+ 274,188	+ 198,970
Mei	1.079,022	1.364,509	1.562,755	1.219,020	1.516,306	1.584,253	+ 139,998	+ 151,797	+ 21,498
Juni	1.330,584	1.525,702	1.390,506	1.171,348	1.495,579	1.628,959	— 159,236	— 30,123	+ 238,453
Juli	1.165,633	1.326,791	1.664,175	1.335,932	1.398,226	1.554,466	+ 170,298	+ 71,435	— 109,709
Augustus	920,101	1.576,675		1.362,814	1.573,556		+ 442,712	— 3,119	
September	1.367,087	1.503,378		1.482,891	1.921,522		+ 115,804	+ 418,144	
October	1.345,068	1.853,764		1.707,320	2.004,515		+ 362,252	+ 150,751	
November	1.341,722	1.747,510		2.103,555	2.096,851		+ 761,832	+ 349,341	
December	1.612,703	2.389,102		1.949,515	2.345,664		+ 336,812	— 34,940	

neming van den invoer in Februari en Juli een tekort.

Over de betalingsbalans geeft een statistiek van de Nationalbank van Tsjecho-Slowakije ons interessante gegevens. Zij schat eenige belangrijke posten van de activa der betalingsbalans ongeveer als volgt:

Actief der handelsbalans ca. 2.200 mill. kronen, inkomsten van de spoorwegen en scheepvaart uit het transitoverkeer ca. 600 mill. kr., geldzendingen uit het buitenland ca. 500 mill. kr., rente van buitenlandsche beleggingen ca. 100 mill. kr., saldo van beleggingen in industriele en bankaandeelen met langen looptijd in het buitenland ca. 100 mill. kr., tegoed in rekening-courant in het buitenland ca. 1000 mill. kr. Hiertegenover staan de belangrijkste posten der passiva, waarvan hier ook slechts enkele worden vermeld: Rente voor staatscredieten en andere schulden in het buitenland ca. 350 mill. kr., provisie enz. ca. 400 mill. kr., terugbetaling van leeningen met korten looptijd in het buitenland opgenomen ca. 156 mill. kr., saldo van de buitenlandsche schuldeischers in rekening-courant ca. 850 mill. kr., inkomsten uit onroerende goederen en diensten ten gunste van het buitenland ca. 360 mill. kr. De hier aangehaalde cijfers zijn zonder uitzondering saldo's.

De financieele toestand van het land is gezond. De begroting is geheel in evenwicht. In verband hiermede is een vergelijking van de ramingen van de uitgaven en inkomsten der begroting voor de jaren 1928 en 1929 van belang.

1) Van het totaalbedrag van 129 mill. na aftrek van de fondstoewijzing. 2) Van het totaalbedrag van 12 mill. na aftrek van het aandeel der Gemeenten en Fondsen. 3) Van

Inkomsten uit de Belastingen.

	1929	1928
	In duizend Kr.	
Inkomstenbelasting	1.050.000	1.050.000
Algemeene Bedrijfsbelasting	175.365	180.250
Bijzondere Bedrijfsbelasting	221.450	230.000
Grondbelasting 1)	82.892	84.535
Hausklassensteuer 2)	704	1.410
Belasting op huishuur 3)	7.080	10.142
Dividendbelasting	105.800	102.000
Tantiëbelasting	12.000	8.000
Belasting op salarissen	3.050	3.000
Nabetalingen op de opgeheven directe belastingen	19.600	31.600
Rente wegens vertraagde betaling, kosten van executie, enz.	70.000	70.000
Totaal der directe belastingen	1.747.941	1.770.937
Omzet en luxebelastingen	1.076.805	1.125.755
Verbruiksbelastingen	1.169.126	1.100.000
Spiritusbelasting	411.048	421.586
Suikerbelasting	596.000	509.000
Belasting op spiritualiën	293.400	277.800
Vleeschbelasting	115.000	120.000
Kolenbelasting	190.000	200.000
Totaal der verbruiksbelastingen	1.689.074	1.687.127
Zegels	212.094	195.000
Leges	683.000	650.000
Spoorwegverkeersbelasting	716.400	710.000
Andere rechten	160.070	152.750
Totaal	1.772.227	1.708.600

het totaalbedrag van 90 mill. na aftrek van het aandeel der Gemeenten en Fondsen.

	Uitgaven		Inkomsten	
	In duizend Kr.			
	1929	1928	1929	1928
President en kabinet van den President	19.129	18.468	2.760	2.474
Wetgevende corporaties	42.636	43.615	204	204
Ministerpresident en kabinet van den Ministerpresid.	32.706	31.424	21.511	19.085
Ministerie van Buitenlandsche Zaken	167.571	164.991	14.100	16.690
„ van Defensie	1.400.000	1.400.000	27.956	35.186
„ van Binnenlandsche Zaken	709.862	648.269	11.334	11.506
„ van Justitie en Hooge Raad	308.978	299.741	15.265	14.347
Ineenschakelingsministerie	2.074	1.940	—	—
Administratieve rechtspraak	6.015	6.017	164	164
Ministerie van Onderwijs	923.900	893.872	30.582	30.217
„ van Landbouw	245.633	216.136	16.835	15.842
Staatsgrondbedrijf	28.427	28.428	28.428	28.427
Ministerie van Handel	46.991	41.713	7.140	9.336
„ van Publieke Werken	712.177	714.379	110.062	98.146
„ van de Posterijen	12.058	15.647	12.058	15.647
„ van Spoorwegen	28.934	29.945	28.934	29.946
„ van Sociale Zaken	835.261	865.805	18.390	16.823
„ van Volksvoeding	9.045	10.610	380	360
„ van de Volksgezondheid	144.772	144.754	31.875	28.826
Pensioenen en Ouderdomsrente	732.381	650.287	95.459	91.038
Ministerie van Financiën	555.607	534.486	7.505.524	7.441.783
Generale Thesaurie	2.564.792	2.774.369	1.590.946	1.656.223
Algemeene Rekenkamer	5.424	5.179	—	—
	9.534.373	9.536.073	9.569.907	9.562.270

Terwijl in het eerste overzicht de totale inkomsten en uitgaven van de begrooting opgenomen zijn, geeft het tweede overzicht een opsomming van de inkomsten uit de verschillende belastingen. Het verschil tusschen de inkomsten uit de belasting en de totale inkomsten ontstaat door het overschot, dat de staatsbedrijven opleveren, zooals uit onderstaande tabel blijkt.

Staatsbedrijven.				
Staatsbedrijven	Uitgaven	Inkomsten	Overschot	
			1929	1928
In duizend Kr.				
Tabaksmonopolie ..	1.068.145	2.131.584	1.063.439	1.078.859
Staatsloterij	110.350	144.164	33.814	42.066
Rijksmunt	6.173	8.879	2.706	598
Post, teleg., telefontie, postauto's ..	1.245.916	1.417.827	171.911	157.261
Postchèque dienst ..	104.287	114.522	10.235	14.078
Staatspoorwegen ..	4.613.010	4.769.000	155.990	161.191
Staatsdomein en boschbeheer	665.763	739.662	73.899	51.477
Staatsmijnen en fabrieken	561.370	583.920	22.550	17.155

Op te merken valt, dat niet alleen het tabaksmonopolie, evenals in de overige nationale staten, zeer winstgevend is, doch dat ook de overige staatsbedrijven, in de eerste plaats de spoorwegen, met winst werken. Ter verkrijging van een overschot op de exploitatie der spoorwegen heeft Tsjecho-Slowakije, wat ligging en industrie betreft, naar verhouding dan ook stellig de gunstigste voorwaarden.

De ontwikkeling der industrie is eveneens bevreemdend. Het aantal werklozen wordt in de laatste jaren voortdurend kleiner.

Het aantal faillissementen en accoorden is als volgt:

	Faillissementen				Accoorden			
	1927		1928		1927		1928	
	Aantal firma's	Schulden	Aantal firma's	Schulden	Aantal firma's	Schulden	Aantal firma's	Schulden
Januari/Maart	108	16.993	108	26.429	723	104.012	621	81.131
April	36	5.107	29	2.114	190	32.657	176	15.073
Mei	30	5.205	36	3.224	236	25.703	154	17.391
Juni	31	2.838	38	6.342	211	32.127	182	21.207
Juli	31	2.501	34	3.837	195	28.929	156	22.677
Augustus	25	3.328			162	31.186		
September	18	3.443			143	26.973		
October/December	79	7.281			538	98.269		

Terwijl dus het aantal accoorden in de eerste helft van dit jaar verminderde nam het aantal faillissementen eerder iets toe.

Bijzonder kenmerkend voor de welvaart van het land zijn de productiecijfers van de voornaamste producten, waarvan die voor suiker hieronder volgen.

Productie en verkoop van suiker

	Sedert het begin der camp.	
	1927/1928 tot einde Juli 1928	1926/1927 tot einde Juli 1927
Vorr. aan 't begin v. d. maand	8.764	43.724
Productie	1.242.858	1.032.264
Totaal	1.251.622	1.075.988
Binnenlandsch verbruik	328.478	302.728
Uitvoer	727.023	668.145
Vorr. aan 't eind v. d. maand	196.121	105.115
Melasseproductie	250.089	205.440

Naast een toeneming der productie, constateert men ook een stijging van het binnenlandsch verbruik en den uitvoer van suiker.

De productie van kolen toont eveneens een belangrijken vooruitgang (zie overzicht bovenaan blz. 960).

Opmerkelijk is, dat de stijging zoowel steenkolen als bruinkolen en cokes betreft. Van belang is, dat het verbruik van steenkolen en bruinkolen van de eigen industrie, hetwelk in 1927 resp. ca. 14½ mill.

	Aantal werkzoekenden			Aantal door vakverenigingen ondersteunde arbeiders	
	1926	1927	1928	1927	1928
Januari	61.876	83.271	57.148	33.371	20.369
Februari	62.079	83.205	55.184	31.431	20.131
Maart	64.088	71.867	46.689	27.074	17.773
April	66.098	60.260	39.462	22.400	16.683
Mei	68.991	52.470	35.999	18.057	16.556
Juni	69.372	45.460	32.701	13.833	13.468
Juli	71.548	39.382		11.872	
Augustus	77.189	40.863		10.032	
September	70.767	37.634		9.609	
October	66.502	35.777		8.677	
November	64.205	38.220		10.883	
December	71.237	45.571		14.334	

Het aantal industriële conflicten, zooals stakingen en uitsluitingen, neemt echter ondanks de ruime werkgelegenheid langzamerhand toe, zooals uit de navolgende cijfers blijkt.

	Totaal aantal stakingen		Aantal stakers		Totaal verlies aan arbeidsdagen	
	1927	1928	1927	1928	1927	1928
Jan.	13	17	1.384	3.739	9.899	14.349
Febr.	15	18	2.232	26.869	19.075	409.909
Maart	21	20	74.500	30.558	94.094	168.326
April	25	51	5.608	17.336	64.724	126.239
Mei	31	69	24.878	30.395	157.449	384.878
Juni	28	55	25.912	17.066	259.826	170.197
Juli	34		12.609		130.942	
Aug.	41		16.305		181.310	
Sept.	36		13.569		158.295	
Oct.	20		4.461		39.378	
Nov.	17		10.323		83.034	
Dec.	9		1.504		8.402	

ton en ca. 17 mill. ton heeft bedragen, dit jaar reeds met ca. 8 pCt. in vergelijking met de overeenkomstige periode van het vorige jaar is gestegen.

Wat den toestand van de industrie en den landbouw betreft, verdient de landbouw in de allereerste plaats onze aandacht. Met uitzondering van enkele soorten vruchten, is de oogst buitengewoon goed geweest, hoewel de vermeerderde opbrengst ten gevolge van de aanzienlijke daling van den wereldmarktprijs voor landbouwproducten niet met een overeenkomstige stijging der financiële resultaten gepaard is gegaan. De landbouw- en de levensmiddelenindustrie gaan goed vooruit; de molens hebben voortdurend volop werk. Een der belangrijkste industrieën van Tsjecho-Slowakije, nl. de bouwindustrie, die zich op den uitvoer toelegt, is dit jaar eveneens van voldoende orders voorzien, terwijl zij haar bedrijven meer en meer concentreert, wat voor haar en organisatorisch en financieel voordeligen medebrengt. De toestand in de textielindustrie is niet zeer gunstig, daar de bedrijvigheid in de spinnerijen verder afnam. De kolenindustrie was, zooals boven reeds gezegd, ruimschoots van werk voorzien, hetgeen zich echter slechts tot bepaalde soorten beperkte. De mijn-, metaal- en machineindustrie heeft ook in 1928 voldoende werk, terwijl de productie nog groter is dan voor den oorlog. Hetzelfde geldt voor de automobiellindustrie. De chemische industrie, die onder buitenlandsche con-

Kolenproductie in Tsjecho-Slowakije.

	Steenkolen			Bruinkolen			Cokes		
	1926	1927	1928	1926	1927	1928	1926	1927	1928
Januari—Maart	3.314.342	3.607.655	4.073.229	4.794.184	4.841.074	5.095.966	402.125	442.375	562.271
April	936.100	1.079.253	1.118.769	1.468.644	1.496.873	1.694.574	131.351	152.960	182.480
Mei	899.553	1.133.319	1.164.804	1.334.070	1.526.990	1.567.429	125.617	161.180	184.140
Juni	978.226	1.133.966	1.152.437	1.342.648	1.451.895	1.560.823	122.184	159.620	180.200
Juli	976.647	1.174.529	1.197.869	1.336.785	1.478.485	1.628.579	115.014	149.400	187.000
Augustus	1.270.242	1.289.673		1.509.068	1.680.314		115.910	155.860	
September	1.383.062	1.381.462		1.650.490	1.806.611		110.613	160.910	
October—December	4.749.424	3.871.120		5.363.389	5.745.554		401.280	514.665	
Totaal	14.507.596	14.669.977		18.799.278	20.027.796		1.524.094	1.896.970	

currentie te lijden heeft, toont een ongelijkmatige tendens, hetgeen ook voor de glas- en de papier-industrie geldt, die, hoewel geen ongunstige, toch ook geen stijgende ontwikkeling te zien geven. Over het algemeen kan de industriële toestand van Tsjecho-Slowakije gunstig genoemd worden, waartoe de nauwere samenwerking met de naburige staten, speciaal in de kolen- en de „zwarte” industrie, en vaak in den vorm van kartelovereenkomsten veel hebben bijgedragen.

AANTEKENINGEN.

Kosten van het levensonderhoud bij arbeidersgezinnen en gezinnen van meergegoeden te Amsterdam.

De berekening van het indexcijfer der kosten van het levensonderhoud over de maand September 1928 levert de volgende uitkomsten op:

voor arbeidersgezinnen bedraagt het indexcijfer 95.8 (tegen 96.5 in Juni jl.) op de basis van de periode 1923—1924 = 100, 79.1 (tegen 79.7) op de basis van Maart 1920 = 100 en 169.2 (tegen 170.4) op de basis van de periode vóór den oorlog = 100, en voor gezinnen van meer goeoden 95.9 (tegen 96.6 in Juni jl.) op de basis van de periode 1923—1924 = 100, 85.3 (tegen 86.0) op de basis van Maart 1920 = 100 en 169.3 (tegen 170.5) op de basis van de periode vóór den oorlog = 100.

In den loop van het derde kwartaal 1928 is dus voor beide categorieën een daling ingetreden van 0,7 pCt. Deze daling, die het gevolg is van het seizoen, is ditmaal grooter

	Arbeidersgezinnen. Gemiddelde inkomsten f 1902 per gezin.			Gezinnen v. meergeg. Gemiddelde inkomsten f 8527 per gezin.		
	Voe- ding ¹⁾	Rest ²⁾	Totaal	Voe- ding ¹⁾	Rest ²⁾	Totaal
Gemiddelde weke- lijksche uitgave per gezinseenheid ³⁾ in centen gedurende het jaar 1 Oct. 1923- 30 September 1924.	493	608½	1101½	925½	2900	3825½
Bedragen in centen, welke per gezins- eenheid zouden zijn uitgegeven, indien besteed aan het- zelfde als in het jaar 1 Oct. '23-30 Sept. '24 in:						
Sept. 1926....	431½	593½	1025	827½	2807½	3635
Dec. 1926....	450½	596	1046½	875½	2805	3680½
Maart 1927....	444½	592½	1037	842	2800	3642
Juni 1927....	457	587½	1044½	867½	2792	3659½
Sept. 1927....	457	586	1043	859½	2788	3647½
Dec. 1927....	469	588	1057	876	2792½	3668½
Maart 1928....	467	588½	1055½	878	2792	3670
Juni 1928....	476½	588	1064½	908	2788½	3696½
Sept. 1928....	465	589½	1054½	876	2792½	3668½

¹⁾ Brood, beschuit, koek, grutterswaren, melk, kaas, eieren, vleesch, visch, vetten, suiker, andere kruidenierswaren, aardappelen, groenten, fruit, dranken, maaltijden buitenshuis bereid, berek. voed. vacantie buiten A'dam.

²⁾ Kleding, schoeisel, huishuur, brandstof, gas, electriciteit, toilet-, wasch-, schoonmaakartikelen, woninginrichting huisraad, fondsgelden, contributie, periodieken, rooken, ontspanning, spoor, tram, diversen (incl. hulp in de huishouding).

³⁾ De herleiding tot gezinseenheden geschiedt aldus, dat de man geldt voor 1, de vrouw voor 0,9, een kind in het eerste levensjaar voor 0,15, in het tweede voor 0,2, in het derde voor 0,3 volwassene en zoo geleidelijk opklimmende met 0,05 voor elk leeftijdsjaar.

Maanden	Indexcijfers voor arbeidersgezinnen op de basis van		Indexcijfers voor ge- zinnen v. meergegoeden op de basis van			
	de periode 1911/13=100	Maart 1920=100	de periode 1 Oct. 1923- 30 Sept. 1924 =100	de periode 1911/13=100	Maart 1920=100	de periode 1 Oct. 1923- 30 Sept. 1924 =100
1911/13	100			100		
Mrt. 1920	213,7	100		198,3	100	
Dec. 1920	221,6	103,7				
Juni 1921	207,9	97,3				
Dec. 1921	190,4	89,1				
Juni 1922	186,8	87,4				
Dec. 1922	176,3	82,5				
Juni 1923	173,5	81,2				
Dec. 1923	177,6	83,1				
Mrt. 1924	179,1	83,8	82,6	176,5	89,0	100
Juni 1924	173,3	81,1				
Sept. 1924	176,3	82,5				
Dec. 1924	180,8	84,6				
Juni 1925	179,1	83,8				
Dec. 1925	177,2	82,9				
Juni 1926	170,9	80,0	96,8	171,7	86,6	97,3
Dec. 1926	167,8	78,5	95,0	169,5	85,5	96,1
Juni 1927	167,4	78,3	94,8	168,9	85,2	95,7
Sept. 1927	167,2	78,2	94,7	168,4	84,9	95,4
Dec. 1927	169,5	79,3	96,0	169,3	85,4	95,9
Mrt. 1928	169,2	79,1	95,8	169,4	85,4	96,0
Juni 1928	170,4	79,7	96,5	170,5	86,0	96,6
Sept. 1928	169,2	79,1	95,8	169,3	85,3	95,9

dan in het overeenkomstige kwartaal van 1927, toen zij 0,1 pCt. bedroeg voor de arbeidersgezinnen en 0,4 pCt. voor de gezinnen van meergegoeden.

Zij is toe te schrijven aan de werking van de posten groenten en aardappelen, waarvan de prijzen in vergelijking met Juni jl. vrij laag waren. Daar vooral de fijnere soorten van vroege aardappelen en groenten, die alleen bij de berekening van het indexcijfer voor beter gesitueerden zijn meegeteld, in Juni zeer hoog in prijs waren, spruit hieruit voort, dat de daling op genoemde posten voor de gezinnen van meergegoeden grooter is dan voor de arbeiders. Toch is ten slotte de daling van de geheele kosten van het levensonderhoud voor de eene groep gezinnen niet grooter dan voor de andere, omdat o.a. eieren en melk, waarvan de seizoenbeweging in het najaar in stijgende richting gaat, op het budget der meergegoeden een grootere plaats innemen en omdat ook de post vetten bij hen aan sterkere stijging onderhevig is door een in grootere mate voorkomen van — eveneens onder den invloed van het seizoen gestegen — natuurboter.

Behalve groenten en aardappelen zijn verder nog in prijs gedaald: beschuit en koekjes (bij de arbeidersgezinnen komt deze daling niet tot uiting in de berekening der eenheids-uitgave), fruit en, bij de arbeidersgezinnen, eenige artikelen van de rubriek der vrouwen-bovenkleding. Behalve eieren, melk en vetten zijn daarentegen gestegen: vleesch (de goedkoopere kwaliteiten van versch rundvleesch en verder varkensvleesch en vleeschwaren; met de sedert 1 October ingegane tariefsverhooging van bevroren rundvleesch is uiteraard bij de bepaling van dit indexcijfer geen rekening gehouden), brandstof, en bij de beter gesitueerden bovendien visch en enkele kruidenierswaren.

Indexcijfers van groot- en kleinhandelsprijzen in Nederlandsch-Indië.

De maandstatistiek 1928 No. 7 van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden bevat o.m. het volgende:

Invoer. De serie van de invoerartikelen omvat 72 artikelen, welke in vijf groepen zijn verdeeld.

Het algemeene niveau dezer goederen schommelde in het loopende jaar tusschen 154 en 156.

De grootste van de 5 groepen, de textiele goederen, geeft in het algemeen eveneens weinig schommelingen te zien. Opmerkelijk is echter wel het verloop van één dezer artikelen, n.l. dat van gebleekte shirtings te Batavia in de laatste maanden. Van September 1927 tot en met Februari 1928 bewoog het indexcijfer van dit artikel zich tusschen 210 en 207. Sedert Maart bedroeg het 190, 212, 232, 217 en 214.

Het indexcijfer van de levensmiddelen steeg in Juli één punt tot 147. De oorzaak hiervan was de prijs van Saigon rijst, die ruim 16 pCt. steeg boven de noteering van Mei. Voor Rangoon rijst ontbraken ook nu nog noteeringen van de Bataviasche markt. De invoer bedroeg in Juli in Tandjong Priok slechts 205 KG. bruto. Deze verminderde invoer van Rangoon rijst is wel voornamelijk het gevolg van het hooge niveau, waarop de prijzen in Britsch-Indië zich handhaven.

Het gemiddelde prijsniveau van de metalen blijft met het indexcijfer 140 het laagste van de 5 groepen. Bij een tweetal ijzersoorten valt een geleidelijke daling te constateeren, welke opgeheven wordt door de stijging van andere. Zoo daalde het indexcijfer van dakijzer in 1927 van 153 tot 132 en vervolgens tot 122 in Juni jl. Juli geeft weer 124 voor dit artikel. Plafondijzer daalde in 1927 van 172 tot 159 en tot 148 in Juni en Juli. Hier tegenover staat echter een stijging van profielijzer van 135 in Januari 1928 tot 148 in Juni. In Juli zakte het cijfer weer op 145.

Het gemiddelde niveau van de chemicaliën daalde in Juli tot 143. Hiertoe werkten mede de lagere prijzen van aluin en houtteer. De overige artikelen gaven niet veel verandering te zien.

De stijgende prijzen van petroleum — in Juli verbeterden deze o.a. ongeveer 10 pCt. — deden ook het gemiddelde niveau van de groep diverse importartikelen omhoog gaan. Met 165 staat dit indexcijfer thans nog slechts 8 punten beneden 1927.

Uitvoer. De gemiddelde hoogte van de groothandelsprijzen van exportproducten in Juli stond 2 pCt. beneden het prijsniveau van deze goederen in Juni. Het indexcijfer over Juni onderging een verandering in verband met de correctie van de noteering voor maïs. Het algemeene cijfer kwam in Juni op 129 te staan. Waren tot nog toe de hooge noteeringen van peper de oorzaak dat het gemiddelde indexcijfer zich de laatste maanden kon handhaven op een niveau eenige punten boven het cijfer van 1927, thans nu ook deze prijzen met groote sprongen dalen, komt de waardedaling van de voornaamste exportproducten duidelijk tot uitdrukking in het indexcijfer van deze groep.

De theeprijzen blijven gestadig terugloopen; van 203 in November 1927 is het indexcijfer van dit artikel thans op 157 of 23 pCt. lager komen te staan.

Hetzelfde is het geval met de suikernoteeringen.

De noteeringen van suiker No. 16 e.h. zijn sedert Juni jl. zelfs tot beneden het niveau van 1913 gedaald.

Het niveau van de rubberprijzen, sedert Januari met ongeveer 56 pCt. gedaald, ondergaat vanaf Mei weinig verandering.

De peperprijzen bereikten in Mei jl. een ongekende hoogte, het indexcijfer kwam op 314. Sindsdien trad een daling in, zoodat het indexcijfer in Juli reeds 27 pCt. lager stond.

Bovendien zakten de kapoknoteeringen de laatste maand 13 pCt. in, terwijl ook de prijzen van katjang idjoe 10 pCt. daalden.

Tegenover al deze lagere noteeringen valt slechts een prijsstijging van koffie te constateeren in Juli.

Dit artikel bleef sedert Januari op een niveau ruim 30 pCt. boven den prijs van 1913. De groote wereldooftgen hadden in 1927 een waardedaling veroorzaakt, waarin sedert Augustus een verbetering merkbaar werd. In Januari 1927 stond het indexcijfer nog op 155, in Augustus 26 pCt. lager op 110. Sedertdien gingen de koffieprijzen wederom ruim 12 pCt. omhoog en in Juli verbeterden de prijzen ruim 9 pCt., zoodat men thans het niveau van Januari 1927 weer begint te naderen.

Het een en ander heeft ten gevolge, dat het indexcijfer van de exportproducten in Juli op het niveau van de jaren 1921 en 1922 kwam.

Het algemeene indexcijfer voor alle groothandelsartikelen te zamen staat op 150.

Kleinhandelsprijzen. De serie indexcijfers van artikelen van in- en uitheemschen oorsprong is zoo samengesteld, dat de inheemsche en de uitheemsche groep geheel parallel zijn.

In Juli kwam het gemiddelde niveau van de inheemsche artikelen na de inzinking in Juni wederom op 160, gelijk

Indexcijfers van 72 invoer- en 20 uitvoerartikelen in den groothandel te Batavia, Soerabaja en Semarang.

	Invoerartikelen.						Uitvoerartikelen	Totaal groothandel
	Textielgoederen ¹⁾	Levensmiddelen ²⁾	Metalen ³⁾	Chemicaliën ⁴⁾	Diversen ⁵⁾	Totaal		
1913.	100	100	100	100	100	100	100	100
1923.	207	163	174	170	169	180	150	173
1924.	213	164	167	160	168	178	155	173
1925.	208	161	160	150	165	172	146	166
1926.	185	157	151	153	169	165	137	159
Juli 1927.	173	147	149	150	175	160	128	153
Augustus „	175	147	149	149	176	161	130	154
September „	175	145	146	147	175	159	129	153
October „	175	148	145	146	172	159	128	152
November „	173	148	144	146	169	158	128	151
December „	173	147	142	145	163	156	127	150
Januari 1928.	172	150	140	145	158	155	130	150
Februari „	172	149	140	145	158	155	129	149
Maart „	172	147	140	145	157	154	132	149
April „	173	149	140	144	157	155	133	150
Mei „	174	146	140	144	164	156	132	151
Juni „	174	146	140	144	163	155	129	150
Juli „	173	147	140	143	165	156	126	150

1) 20 art. 2) 12 art. 3) 12 art. 4) 15 art. 5) 13 art.

aan de maanden April en Mei. Augustus bracht geen veranderingen in de prijzen, behoudens de stijging van petroleum.

De uitheemsche artikelen echter blijven dalen; Australisch meel o.a. is dit jaar steeds lager dan in 1927. Van 150 in Mei jl. daalde het groepsindexcijfer tot 146 in Augustus.

Het indexcijfer van de 40 artikelen te zamen bedroeg 153 in de afgelopen maand.

Indexcijfers van kleinhandelsprijzen van verbruiksartikelen van in- en uitheemschen oorsprong te Batavia.

	Inheemsch ¹⁾	Uitheemsch ²⁾	Totaal	Voeding ³⁾
1913/14	100	100	100	100
1923 ..	194	173	183	182
1924 ..	182	158	170	170
1925 ..	169	152	160	159
1926 ..	169	148	159	156
Augustus 1927 ..	165	149	157	154
September „	165	149	157	154
October „	163	148	155	153
November „	162	148	155	152
December „	160	149	155	153
Januari 1928 ..	160	149	154	154
Februari „	159	149	154	154
Maart „	162	148	154	154
April „	160	150	155	154
Mei „	160	150	155	154
Juni „	155	148	152	150
Juli „	160	147	154	152
Augustus „	160	146	153	152

1) 20 artikelen. 2) 35 artikelen.

Passerprijzen. De gemiddelde passerprijzen van 119 passers op Java en Madoera van de Inlandsche landbouwgewassen waren in 1927 aanzienlijk gedaald. In de eerste helft van dit jaar bleef deze toestand voortduren. Wel valt thans een stijging in eenige prijzen van landbouwgewassen op te merken in verband met het seizoen, doch het niveau blijft in het algemeen gelijk aan dat van 1927.

BOEKAANKONDIGING.

Schets eener economische geschiedenis van Nederlandsch-Indië, door Prof. G. Gonggrijp. (Erven Bohn, Haarlem).

Het boek van Prof. Gonggrijp, dat bovengenoemden titel draagt, is de vrucht van een omvangrijke en nauwgezette studie. Het verdient zeker de aandacht van een ieder, die in Nederlandsch-Indië belang stelt en beseft, welk een groot belang Nederland bij zijn vele betrekkingen tot Nederlandsch-Indië heeft.

Schr. vangt aan met het Hindoe-tijdperk; doch de gegevens omtrent dit tijdperk zijn uiterst schaarsch, zoodat schr. zelf vermeldt, dat zijne mededeelingen

omtrent deze periode veelal slechts gissingen zijn.

De komst der Moslims in den loop der vijftiende eeuw bracht in het economisch leven van de volkeren van den Archipel geen verandering. Wel kan geconstateerd worden een toeneming van den handel met het buitenland onder den invloed der Mohammedaanse kooplieden.

In tegenstelling met de komst der Moslims bracht de komst en de geleidelijke vestiging der Westerlingen eene groote verandering voor de verschillende volkeren van Oost-Indië. De vestiging der Westerlingen in den Oost-Indischen Archipel was het gevolg van de ontdekking van den nieuwen zeeweg via de Kaap. Deze vestiging der Westerlingen bracht voor de inheemsche volkeren van de verschillende eilanden van den Oost-Indischen Archipel geen voordeel; wel groote nadeelen. Bij zijne behandeling van den Compagnies-tijd staat schr. uitvoerig stil bij de groote nadeelen, die de bewoners der Molukken en van Java ondervonden van de kortzichtige handelspolitiek der Oost-Indische Compagnie, waarbij voor de bevolking van Java nog kwam het schromelijk misbruik, dat haar eigen vorsten en hoofden van hun macht maakten.

De val der Oost-Indische Compagnie bracht voor Java's bevolking geen verbetering. Schr. constateert, dat de periode van den val der Compagnie tot het Cultuurstelsel gekenmerkt wordt door den strijd der meeningen over de wijze, waarop het bestuur over Indië moest worden gevoerd, maar dat in werkelijkheid niet veel veranderde. Bedoelde strijd der meeningen eindigde met de invoering van het Cultuurstelsel.

Na eene uitvoerige beschrijving van dit stelsel en zijne resultaten komt schr. tot de onafwijsbare conclusie, dat, hoe voordeelig het systeem ook voor de Nederlandsche schatkist is geweest, het uit een bestuursoogpunt verderfelijker was, daar het een ondragelijken en elke ontwikkeling belemmerenden last op de bevolking legde, terwijl het bovendien in economisch opzicht allerm minst bewonderenswaard was, daar slechts twee van de acht of negen door het Gouvernement geëntameerde cultures behoorlijke winst opleverden, en de per bouw en per man verkregen opbrengst zeer gering was.

Bij zijne beschrijving der nieuwe periode, die werd ingeluid door de Agrarische Wet en het Agrarisch Besluit van 1870, waarbij aan de particuliere landbouwnijverheid de gelegenheid tot ontwikkeling gegeven werd, typeert schr. kort en kernachtig het door den Gouverneur-Generaal Van Heutsz gevoerde beleid: „Hij begreep”, zegt schr., „dat een krachtig Staatsgezag, dat zich weet te doen respecteeren, voorwaarde is voor ontwikkeling en welvaart. Zonder krachtig Staatsgezag, zonder orde en veiligheid, geen ethische politiek.”

Het was deze politiek van Van Heutsz, die de enorme ontwikkeling van landbouw, handel, verkeer en scheepvaart mogelijk maakte, welke Nederlandsch-Indië sedert 1904 te zien geeft en die schr. met sprekende cijfers demonstreert. Tal van maatregelen somt schr. op, die de Regeering genomen heeft in het belang der inheemsche bevolking, daartoe in staat gesteld door eene ten gevolge van Indië's kolossale ontwikkeling voortdurende toeneming van ontvangsten. Schr. trekt ten slotte de conclusie: „Steeds meer en steeds belangrijker werd al datgene wat het dorp terugkreeg voor het aan de Overheid opgebrachte en dit laatste werd veel minder.”

Waar de schrijver de belastingen bespreekt, die op de verschillende bevolkingsgroepen in Nederlandsch-Indië drukken, leest men dat, hoewel de belasting der inheemsche bevolking van Java en Madoera in de laatste halve eeuw aanmerkelijk verlicht is, zij, vergeleken met wat de niet-Inlandsche bevolkingsgroepen opbrengen, en ook vergeleken met de belasting van Inlanders in de Buitengewesten, nog altijd zwaar was. Schrijver heeft hierbij het oog op den toestand in 1924 en is verder van meening, dat de belasting-

verzwaring, die na 1920 plaats had, ook de inheemsche bevolkingsgroep getroffen heeft.

Het is bekend, dat de inheemsche bevolking van Java en Madoera in 1924 veel zwaarder belast was dan die van de Buitengewesten; doch de juistheid der meening, als zou eerstgenoemde bevolking toenmaals zwaarder belast zijn dan de niet-Inlandsche bevolkingsgroepen, schijnt aan gegronde twijfel onderhevig. Het ook door schr. genoemde rapport betreffende het onderzoek naar den belastingdruk op de Inlandsche bevolking van Java en Madoera, samengesteld door de heeren Meyer Ranneft en Huender,¹⁾ vermeldt op pag. 17, dat het percentage dat de Inlandsche bijdrage uitmaakt van het totaal der belastingen op Java, daalde van 59,5 pCt. in 1913 tot 33,7 pCt. in 1924. De niet-Inlandsche bevolkingsgroepen op Java brachten dus in 1924 66,3 pCt. op der op Java geheven belastingen; hun belastingbijdrage bedroeg derhalve bijna tweemaal zooveel als die der inheemsche bevolking; en wanneer men erop let, dat het inheemsche deel der bevolking van Java zich tot het niet-inheemsche deel verhoudt als ongeveer 62,5 tot 1, dan komt het voor, dat de niet-inheemsche bevolkingsgroepen veel zwaarder dan de inheemsche bevolkingsgroep belast zijn. Hier komt nog bij, dat, zoals schr. heeft opgemerkt, in 1927 het hoofdgeld voor de inheemsche bevolking van Java is afgeschaft, zoodat het in het voornoemde rapport vermelde percentage thans veel lager is dan 33,7 pCt.

Ten slotte moge gememoreerd worden, dat in twee zeer lezenswaardige artikelen, die de heer van Brink in dit tijdschrift schreef,²⁾ deze heer aan de hand van uitvoerig cijfermateriaal, in tegenstelling tot schrijvers meening, tot de conclusie komt, dat de aanzienlijke belastingverzwaring, die na 1920 in Nederlandsch-Indië plaats had, uitsluitend geschiedde ten koste van de *niet-Inlandsche* bevolking.

Het is te betreuren, dat in schr.'s werk, dat overigens zooveel goeds bevat, eene lacune voorkomt: de enorme ontwikkeling van den groot-landbouw in de Buitengewesten, voornamelijk ter Oostkust van Sumatra en Atjeh, die in de laatste twintig jaren heeft plaats gehad, wordt door schr. nauwelijks vermeld. Hij bepaalt er zich toe om bij de bespreking van de oorlogs- en na-oorlogsjaren te vermelden, dat in dit tijdperk de kapitaalsbelegging, vooral in de Buitengewesten, groot geweest is, en dat in die periode de uitvoer uit de Buitengewesten enorm gestegen is. Dat is alles. Schr. had echter niet mogen nalaten, de overheerschende beteekenis van de ontwikkeling der Buitengewesten voor geheel Indië, zoowel met het oog op Java's overbevolking als met het oog op de Staatsfinanciën, in het volle licht te stellen.

In dit verband treft het ook, dat schr.'s visie op het arbeidsvraagstuk in de Buitengewesten veel te eng is. Hij zegt, dat dit vraagstuk „draait om de vraag hoe men de ondernemers in de gelegenheid zal stellen aan regelmatige beschikking over werkrachten te komen en, als men dit vraagstuk door de poenale sanctie heeft opgelost, hoe men een behoorlijke behandeling van den arbeider zal waarborgen.” Maar de draagwijdte van het arbeidsvraagstuk in de Buitengewesten is veel grooter. Bij de behandeling van dit vraagstuk in den Volksraad in 1923 is zulks door den toenmaligen Directeur van Justitie, Mr. Cowan, scherp in het licht gesteld. Deze betoogde toen en later in zijne artikelen in dit tijdschrift³⁾ hetzelfde wat de heer Colijn in zijn onlangs verschenen boekwerk: „Koloniale vraagstukken van heden en morgen” betoogde, nl. dat „vaststaat, dat de financieele expansie-mogelijkheden van Indië ten nauwste samenhangen met de voortgaande ontwikkeling van den ondernemingslandbouw in de Buitengewesten en dat de mogelijkheid daarvan staat of valt met de al of niet aanwezigheid van de arbeidszekerheid.”

J. GERRITZEN.

¹⁾ Zie hierover E.-S. B. van 14 April 1926, blz. 344 v.v.

²⁾ Zie E.-S. B. van 19 en 26 Sept. jl.

³⁾ Zie E.-S. B. van 18 Jan., 25 Jan. en 1 Febr. jl.

AUTONOMOOM HAVENBESTUUR.

Een onderzoek naar het bestuur der haven van Rotterdam aan de hand van Britsche en Fransche gegevens, door Mr. B. Kolff, Proefschrift. Leiden 1928, S. C. van Doesburgh.

Mr. B. Kolff heeft in zijn proefschrift onder bovenvermelden titel een krachtig en wel gedocumenteerd pleidooi gehouden voor de oprichting van een havenschap met vérgaande bevoegdheden, dat geroepen zou zijn, het havencomplex aan de monden van Rijn en Maas te beheeren.

De Nederlandsche litteratuur over het havenschap heeft hiermede een nieuwe phase bereikt. Na de eerste spaarzame artikelen, stellingen en verslagen volgde het boekje der heeren Mrs. van Lier en Lichtenauer, welkom geheeten door allen, die zich voor dit onderwerp interesseerden, maar te beknopt om de vele facetten van het onderwerp voldoende te belichten.

Het boek van Mr. Kolff vormt nu de volgende étappe. Het is vollediger en het heeft het voordeel, dat de tot dusver door anderen geuite meeningen erin getoetst konden worden. Niet, dat hiermede het onderwerp uitgeput zoude zijn, integendeel. Hier en daar heeft Schr. terloops tal van schijnbare details aangeroerd, die op hun beurt om een uitgewerkte behandeling vragen.

In deel I wordt een overzicht gegeven van de samenstelling, de functie en de bevoegdheden der autonome havenbesturende lichamen, welke in Engeland en Frankrijk bestaan. Gezien de beschikbare plaatsruimte kunnen wij hierop niet dan met een enkele opmerking ingaan. Stilgestaan moet echter worden bij de indeeling, welke Schr. vooraf maakt met betrekking tot de bij de haven belanghebbenden. Het is mij daarbij in het geheel niet duidelijk geworden, waarom de eigenaren van over de haven verscheepte goederen direct belanghebbend geacht zouden moeten worden, en de havenarbeiders slechts bij de indirect betrokkenen moeten worden gerangschikt. Evenmin trouwens, waarom wel in de eerste categorie thuishooren de eigenaren van vrachtdiensten op het achterland, maar niet bv. de locale sleepdiensten. Het is natuurlijk uitermate moeilijk bij de talloze gradaties van „belang hebben” de door den Schr. gewenschte splitsing aan te brengen, maar dat neemt niet weg, dat de zijne vrij willekeurig is en zeker niet tot grondslag mag dienen bij de toewijzing van kiesrecht voor het havenbestuur. Wat het recht op vertegenwoordiging der havenarbeiders betreft, moge tegenover Schr. betoogd worden, dat zulk een recht, zoolang ons bedrijfsleven geen corporatieve eenheden kent, hun m.i. niet kan worden ontzegd.

Een enkele andere opmerking betreffende het eerste deel raakt een geheel andere kwestie. Op p. 114 vinden wij vermeld, dat bij de Britsche havenbesturen het geen-winst principe zoo streng wordt doorgevoerd, dat in het algemeen het vormen van een reservefonds niet voorkomt. Zooals bekend is, geldt zulks voor het voornaamste Britsche havenbestuur, nl. dat van Londen, niet. Wie het nog niet wist, heeft het in het recente artikel van den heer C. Vermey in dit blad¹⁾ kunnen lezen, dat het juist de opzamelings van zeer groote winsten in reservefondsen is, welke een verlaging der hooge tarieven van de P.L.A. in den weg staat.

Komende tot het bestuur van het Rotterdamsche havencomplex, bespreekt de Schr. de verschillende bezwaren, die aan het huidige stelsel kleven. Ten eerste zijn daar de nadeelen, voortkomende uit de verbrokkeling van het beheer eener economische eenheid over een veelheid van gemeentelijke en particuliere diensten. Ten tweede wijst de Schr. op het gemis aan deskundigheid bij de Gemeenteraden, die bovendien den deskundigen raad der Kamers van Koophandel vaak in

¹⁾ Zie E.-S. B. van 26 Sept. j.l. „Het Vraagstuk der Haven-schappen”.

den wind slaan. Het derde nadeel van den huidige stand van zaken, waarop de nadruk wordt gelegd, is het feit, dat te Rotterdam geen havenbedrijf met eigen Wethouder, Raadscommissie, Directie en boekhouding bestaat. Het is duidelijk, dat het laatste nadeel binnen de grenzen van het gemeentelijk beheer kan worden opgeheven.

Schr. meent intusschen, dat alle deze bezwaren hun natuurlijke oplossing vinden, wanneer de economische eenheid, die het havencomplex van Rotterdam is, onder één autonoom lichaam, het havenschap, wordt gesteld. De bevoegdheden van dit lichaam zijn zeer wijd gedacht. Onder het repressieve en preventieve toezicht van de Kroon en van Gedeputeerde Staten zal het zijn eigen inrichting mogen bepalen, een ontwikkelingsplan voor de haven mogen vaststellen, en bevoegdheid hebben om retributies te heffen en verordeningen uit te vaardigen.

In den Havenraad zal het deskundig element worden vertegenwoordigd door de gekozenen der Kamers van Koophandel.

Wat de verhouding tusschen de Rotterdamsche en de niet-Rotterdamsche leden in dezen Raad betreft, wijkt de Schr. sterk af van het schema der heeren van Lier en Lichtenauer. Mr. Kolff meent nl., dat de Rotterdamsche leden in de minderheid moeten blijven, ten einde vrees voor overheersching bij de andere gemeenten weg te nemen. Inplaats van dan echter aan het Rijk of het „achterland” meerdere stem in het kapittel te verlenen, deelt de Schr. rijkelijk zetels uit aan de buitengemeenten, waardoor aan deze een onevenredig groote invloed wordt toegekend.

In het algemeen moge hier trouwens de opmerking gemaakt worden, dat de Schr. weliswaar op m.i. overtuigende wijze de nadeelen van het tegenwoordige stelsel heeft uiteengezet en eveneens duidelijk de logica en de wenschelijkheid der instelling van een havenschap heeft aangetoond, maar zich anderzijds wel een weinig ver van de realiteit heeft gehouden, door in zijn conceptie geen enkel compromis te aanvaarden, waardoor aan de bekende bezwaren der gemeente Rotterdam tegen een havenschap tegemoet zou worden gekomen.

Ten slotte zij vermeld, dat Schr. zich het havenschap gebaseerd denkt op een wet ingevolge art. 194 der Grondwet.

K. F. O. JAMES.

MAANDCIJFERS.
POSTCHEQUE EN GIRODIENST.
(In duizenden guldens).

	Augustus 1928		Augustus 1927	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeningen op ult ^o	135.544		125.984	
Bijschrijvingen	1.444.192	410.890	1.231.945	365.544
wegens:				
a. Stortingen	601.435	98.982	525.879	89.165
b. Overschrijvingen				
1. van andere rek.	842.656	270.695	705.945	246.375
2. van Ned. Bank	101	41.179	121	29.972
c. And. onderwerpen		34		31
Afschrijvingen	950.909	411.099	842.187	366.960
wegens:				
a. Chèques	219.446	75.631	202.445	73.478
b. Overschrijvingen				
1. op andere rek.	723.181	270.695	614.344	246.375
2. naar Ned. Bank	1.004	64.731	899	46.773
c. And. onderwerpen	7.278	42	24.499	34
Gezamenlijk tegoed op ult ^o		89.893		93.131
Bedrag der belegging ¹⁾		70.600		69.186

¹⁾ Het bedrag, dat vroeger tegen vergoeding van rente aan de schatkist werd verstrekt, wordt tegenwoordig, voor zoover het nog niet voor vaste belegging is aangewend, te zamen met andere bedragen in rekening-courant met het Staatsbedrijf der posten en telegrafie begrepen en is daarom niet meer in het bedrag der belegging begrepen.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan als goud-tenl. circ. banken 1)	Deviezen als goud-tenl. circ. banken 1)	Andere wissels en cheques	Beleeningen
23 Oct. 1928	2.510,7	85,6	163,2	1.963,7	31,0
15 „ 1928	2.508,7	85,6	149,6	2.062,3	114,9
7 „ 1928	2.487,1	85,6	151,9	2.345,8	59,2
29 Sept. 1928	2.397,0	85,6	179,4	2.576,0	101,6
22 „ 1928	2.335,8	85,6	187,8	2.034,7	34,1
22 Oct. 1927	1.851,5	66,5	160,8	2.434,8	31,6
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Regg.-Crt.	Diverse Passiva
23 Oct. 1928	93,5	542,2	4.034,7	729,3	265,2
15 „ 1928	93,5	538,6	4.293,8	606,1	269,4
7 „ 1928	93,5	538,7	4.592,1	511,3	269,7
29 Sept. 1928	93,8	544,7	4.830,2	503,0	252,7
22 „ 1928	93,8	523,5	4.100,1	575,2	255,2
22 Oct. 1927	92,1	587,9	3.631,8	831,9	418,0
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 23, 15, 7 Oct., 29, 22 Sept. '28, 22 Oct. '27, resp. 59; 40; 27; 7; 35; 28; 157 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen Belgas.

Data 1928	Goud		Goud en zilver b. d. schatkist	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorsch. ald. Staat voor ingetrokken marken	Circulatie	Regg. Crt.	
	Munt en metaal	Te goed in en wissels op het buitenl.						Schatkist	Partic.
25 Oct.	811	518	44	604	47	372	2.249	13	98
18 „	808	513	44	590	53	373	2.248	14	84
11 „	808	512	44	591	55	373	2.280	2	67
4 „	808	511	44	590	59	373	2.260	30	60
27 Sept.	807	505	44	584	51	377	2.220	26	90
27 Oct. 1)	684	468	42	519	34	400	1.998	11	101

1) 1927.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
10 Oct. '28	2.624,7	1.268,0	128,2	993,4	331,8
3 „ '28	2.616,6	1.248,3	134,8	1.025,9	310,0
26 Sept. '28	2.633,0	1.280,4	138,1	1.010,8	263,4
19 „ '28	2.625,9	1.239,1	142,4	1.093,8	237,2
12 „ '28	2.628,9	1.212,1	142,0	1.069,2	211,2
5 „ '28	2.609,1	1.148,8	138,1	1.080,1	186,8
12 Oct. '27	2.971,5	1.652,9	132,4	430,2	274,4

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
10 Oct. '28	226,7	1.725,2	2.345,8	145,6	64,5	67,6
3 „ '28	230,6	1.703,6	2.414,0	145,7	63,6	66,8
26 Sept. '28	229,0	1.681,6	2.366,2	145,6	65,1	68,5
19 „ '28	224,7	1.679,5	2.459,0	145,4	63,5	66,9
12 „ '28	221,3	1.688,3	2.388,1	145,0	64,5	68,0
5 „ '28	206,4	1.701,0	2.305,6	144,9	65,1	68,6
12 Oct. '27	510,1	1.733,8	2.405,0	131,2	71,8	75,0

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
3 Oct. '28	634	15.952	6.401	1.716	20.230	6.905
26 Sept. '28	635	15.808	6.502	1.692	20.107	6.923
19 „ '28	635	15.869	6.526	1.739	20.220	6.914
12 „ '28	635	15.814	6.390	1.731	20.153	6.890
5 „ '28	635	15.847	6.405	1.666	20.058	6.900
5 Oct. '27	660	15.092	6.056	1.713	20.111	6.356

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wettelijk opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 29 October 1928.

De internationale fondsenmarkten hebben in de achter ons liggende berichtsperiode een nogal verschillend verloop gehad. Te Berlijn is de stemming bijna voortdurend mat gebleven. Verschillende oorzaken hebben hier toe samengewerkt, doch de voornaamste was wel de nadering van den ultimo. Deze schijnt bovendien gepaard te zijn gegaan met enkele moeilijkheden voor kleine firma's; ter beurze althans werden verkoopen opgemerkt, welke in verband werden gebracht met executies voor rekening van deze huizen. Ten slotte echter heeft de markt zich eenigszins kunnen herstellen. Grote belangstelling werd getoond voor de aanstaande emissie van aandelen Norddeutsche Lloyd, welke echter niet overal als een voor den koersstand der aandelen gunstige omstandigheid werd beschouwd. Overigens is men in afwachting gebleven van verdere berichten omtrent de maatregelen, welke met betrekking tot de kwestie der Deutsche herstelverplichtingen voorgesteld zullen worden.

Te Parijs is de beurs eveneens lusteloos gebleven. Men heeft vrijwel doorlopend een neiging tot realisatie kunnen waarnemen, welke op sommige dagen tot niet onbelangrijke nadeelige koersverschillen heeft geleid. Nochtans is tegen het slot enig herstel ingetreden, hoewel enig animo tot het intameeren van nieuwe groote posities niet is voorgekomen.

De markt te Londen is grootendeels in beslag genomen door een aantal nieuwe emissies. In de laatste weken is het emissiebedrijf belangrijk uitgebreid, hetgeen in sommige kringen eenige bezorgdheid heeft gewekt — althans voor zoover het buitenlandse uitgaven betreft — in verband met den stand van den sterlingkoers. In de meeste gevallen bestond goede belangstelling voor de nieuwe fondsen en deze hebben dan ook doorgaans een goed onthaal gevonden. Wat de rest van de beurs betreft, verdient de reactie van aandelen Mond Nickel vermelding, welke is ontstaan als gevolg van de bekend geworden bijzonderheden betreffende de samenwerking met de International Nickel. Opmerkelijk is het ook geweest, dat verschillende industriele papieren, welke in den laatsten tijd nogal op den voorgrond waren getreden, niet meer dezelfde belangstelling hebben weten te trekken.

De markt te New York was eenigszins aarzelend van toon. De hernieuwde toeneming van de voorschotten aan de beurs, welke gedurende de achter ons liggende berichtsweek plaats heeft gevonden, heeft eenige ongerustheid gewekt. Dientengevolge zijn enkele verkoopen voorgekomen, welke het koerspeil van sommige fondsen hebben gedrukt. De koersverliezen waren echter niet van grooten omvang, doordat tegenover de vrees voor verwickelingen op de geldmarkt de berichten omtrent een voortdurend gunstigen gang van zaken in verschillende bedrijven konden worden gesteld. Vooral de staathijverheid, de barometer van de industriele activiteit in de Unie, is voldoende van orders voorzien.

Ten onzent is het koersverloop eenigszins onregelmatig geweest. De beleggingsmarkt was weinig bewogen. Van buitenlandse staatsfondsen hebben Russische fondsen de aandacht getrokken, in verband met de internationale samenwerking van de organisaties, welke zich, tot nu toe in ieder land afzonderlijk, bezig hebben gehouden met de bescherming van de belangen van Russische fondsbezitters. 6% Ned. Werk. Schuld 1922: 104⁵/₈, 104⁵/₁₆; 4¹/₂% Ned. Werk. Schuld 1917: 100¹/₂, 100¹/₁₆; 4¹/₂% Ned. Indië 1926: 99¹/₄ 5% Brazilië 1903 £ 100: 88¹/₄, 88³/₄; 5% Brazilië 1913 £ 20—100: 77¹/₂; 8% Sao Paulo 1921: 106¹/₂, 106⁷/₁₆; Obl. Groote Russische Spoorweg £ 100, 4% 1888: 2—2³/₄; Obl. Rusland (geconsolideerde) 625 G. R. 4% 1880: 17¹/₈—2¹/₂; Obl. Rusland (Mosk. Kursk) R.M. 500—1000, 4% 1886: 13¹/₁₆—11¹/₂; Obl. Rusland Rotsch G. R. 625 1889 4%: 27¹/₈—3¹⁵/₁₆.

Suikeraandelen zijn gedrukt geweest. Er bestond weliswaar geen groote verkoopdrang, doch aan den anderen kant schijnen de koopers van enkele weken geleden zich te hebben teruggetrokken en schijnen zij zelfs eerder geneigd een deel van hun bezit te realiseren. Dit is een gevolg van de omstandigheid, dat de tegenwoordige verkoopprijs van de V.J.S.P., vooral ten aanzien van suiker uit oogst 1929, niet als zeer bevredigend wordt beschouwd. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 159³/₄, 152⁷/₈; H.V.A.: 665¹/₄, 651¹/₄; Javache Cultuur Mij.: 377, 371; Kalibagor: 360, 355; Maron: 248, 244; Ned. Ind. Suiker Unie: 248¹/₂, 244¹/₄; Poerworedjo: 103, 95³/₄; Sindanglaeet: 385, 388; Suiker Cultuur Mij.: 254¹/₄, 243; Watoetoelis Poppoh: 779, 770.

Daarentegen heeft de rubberafdeling een herleving te zien gegeven, welke zich weliswaar niet in ruime omzetting, doch wel in een geleidelijke verhooging van het koerspeil heeft weerspiegeld. Verschillende opgewekte beschouwingen omtrent de naaste toekomst van de rubbermarkt hebben den indruk gevestigd, dat de opheffing van het plan Stevenson

voor de rubbermarkt geen funeste gevolgen zal hebben. Ook de gestadige vermindering van de voorraden te Londen hebben er toe bijgedragen eenige kooporders in de markt te brengen. In sommige gevallen kon de vraag, gezien de kleine markt, slechts tegen min of meer belangrijk verhoogd niveau worden bevredigd. Amsterdam Rubber: 238³/₄, 240¹/₂; Deli Batavia: 161³/₄, 168; Hessa Rubber: 315; Indische Rubber: 273; Java Caoutchouc: 152¹/₂, 152; Kali Telepak: 250¹/₄, 252; Majang-landan: 290; Ned. Ind. Rubber en Koffie: 274, 277¹/₂; R'dam Tapanoeli: 107³/₄, 109¹/₂; Serbadjadi: 185, 193; Sumatra Caoutchouc: 176, 179¹/₂; Sumatra Rubber: 185, 187; Ver. Ind. Cultuur Ondernemingen: 135, 135¹/₄; Intercontinental Rubber: 97⁸/₈, 103³²/₃₂.

De *tabakmarkt* werd echter niet sterk geïnfluenceerd door dezen gang van zaken. De koersvariatiën zijn bijzonder klein gebleven; een uitzondering vormden sommige Javasoorten, zooals Besoeki, waarin echter eveneens zeer weinig is omgegaan. Arendsburg: 668, 669; Besoeki Tabak Mij.: 529¹/₂, 538; Deli Batavia: 513, 509¹/₂; Deli Mij.: 427¹/₈, 422¹/₂; Ngoepit: 355; Oostkust: 182³/₈, 183⁷/₈; Senembah: 501¹/₂, 500.

De *petroleumafdeeling* was verdeeld. Tegenover een reactie van enkele procenten in aandelen Koninklijke Petroleum Mij. — welke werd beschouwd als een gevolg van winstnemingen — ontstond groote vraag voor aandelen Perlak Petroleum, in verband met de berichten, dat een bron was aangeboord, welke op de productie van de Perlakterreinen een gunstigen invloed zou kunnen uitoefenen. Voorts waren aandelen Marland Oil vast van toon, waarbij de richting door den gang van zaken in de Amerikaansche markt werd aangegeven. Ook aandelen Steaua Romana hebben eenige belangstelling getrokken. De noteering kon van ongeveer 10¹/₂ pCt. stijgen tot circa 11¹/₄ pCt. Dordtsche Petr. Ind. Mij.: 454¹/₂, 446; Gec. Holl. Petr. Mij.: 206, 209; Kon. Ned. Petr. Mij.: 474⁷/₈, 469³/₈; Perlak Petr.: 102³/₄, 118¹/₂; Peudawa: 21, 22¹/₂; Marland Oil: 39¹⁵/₁₆, 43¹⁵/₃₂.

Scheepvaart-aandelen hebben ruimeren handel dan gewoonlijk te zien gegeven. Toch waren de koersvariatiën ten slotte niet omvangrijk, al bleef een goede stemming heerschen. Vooral aandelen Kon. Ned. Stoomboot Mij., van Nievelt Goudriaan, Holland Amerika Lijn, enz. hebben nogal aandacht getrokken. Holland-Amerika Lijn: 80¹/₂, 81; Java China Japan Lijn: 137¹/₂, 136; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 92¹/₄, 91; Ned. Scheepv. Unie: 205¹/₄, 203¹/₂; Nievelt Goudriaan: 116, 117¹/₂; Stoomv. Mij. Nederland: 203, 199.

Van *industriële aandelen* zijn aandelen Philips gebukt gegaan onder eenigen verkoopdrang, waardoor het koerspeil een reactie te zien heeft gegeven. Voor kunstzijde is de belangstelling gering geweest; over het algemeen bestond een neiging tot reactie, welke echter geen groote vormen heeft aangenomen. De handel in aandelen Margarine Unie, Calvé-Delft, enz. is sterk ingekrompen, hetgeen eveneens met een lichten achteruitgang van de koersen gepaard is gegaan. Aandelen van Berkel's Patent zijn in koers verminderd na de mededeeling, dat bijschrijving op de aandelen zou plaats vinden. Vermoedelijk was dit feit reeds tevoren in de noteering verdisconteerd; tegen het slot is overigens een herstel ingetreden. Van Berkel's Patent: 288¹/₂, 289³/₄; Centrale Suiker Mij.: 77, 75¹/₈; Holl. Kunstzijde Ind.: 212, 213; Internationale Viscose: 110¹/₄, 110; Maekubec: 184¹/₄, 182³/₄; Margarine Unie: 246, 241⁷/₈; Ned. Kunstzijdefabriek: 418, 414; Philips Gloeilampenfabr.: (Gem. B. v. A.): 783¹/₄, 778¹/₂; Ougrée Marihaye: 359¹/₂, 372¹/₂; Separator: 176¹/₄, 175³/₄; Zweedsche Lucifer Mij.: 452, 461.

Aandelen in mijnbouwondernemingen waren vast voor aandelen Algemene Exploratie Maatschappij, terwijl aandelen

Boeton, na een lichte inzinking, hun aanvangspeil weer hebben overschreden. Alg. Exploratie Mij.: 112³/₈, 117; Billiton le Rubriek: 968; Boeton Mijnbouw Mij.: 216¹/₄, 219; Müller & Co.'s Mijnbouw Mij.: 102, 101¹/₂; Oost Borneo: 66¹/₄, 68¹/₂; Redjang Lebong: 152, 153¹/₂; Singkep Tin Mij.: 357, 363¹/₂.

Bankaandelen bleven vast, met uitzondering van sommige aandelen in Indische credietondernemingen. Amsterdamsche Bank: 187, 188³/₄; Incasso Bank: 123¹/₄, 123; Javasche Bank: 317; Koloniale Bank: 242³/₄, 235¹/₂; Ned. Ind. Handelsbank: 165, 164; Ned. Handel Mij. C. v. A.: 172³/₄, 170¹/₄; R'damsche Bank: 106⁵/₈, 106¹/₂; Twentsche Bank: 140.

De *Amerikaansche afdeeling* was onregelmatig, in overeenstemming met de koersontwikkeling in Wallstreet. Anaconda Copper: 175¹/₄, 180; Studebaker: 80⁵/₈, 77¹/₄; U. S. Leather: 34³/₈, 34¹/₄; U. S. Steel Corp.: 159⁵/₈, 161¹/₈; Atchison Topeca: 190³/₄, 192²/₈; Erie: 56¹/₄, 57¹/₂; Missouri Kansas & Texas: 45⁵/₈, 45; New York Ontario: 27³/₄, 27¹/₁₆; Union Pacific: 198¹/₂, 200; Wabash Railway: 77⁷/₈, 76³/₄.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

30 October 1928.

Zooals wij in ons vorige overzicht vermeld hebben, had in de vorige week de flauwere stemming voor tarwe aan de termijnmarkten der uitvoerlanden den ondernemingslust aan de voornaamste Europeesche markten doen afnemen en vooral in Engeland werd veel minder gekocht dan in de kortere vaste periode, die was voorafgegaan. Ook in de eerste helft der nu afgelopen week kwam daarin geen verandering. Zelfs nam de omzet in overzeesche tarwe in Europa nog verder af. Die afname betrof aanvankelijk namelijk vooral Engeland, terwijl op het vasteland tot de dalende prijzen nog geregeld werd gekocht. Deze week echter zijn ook daar de zaken in omvang verminderd. In Duitschland wordt in een grooter gedeelte der behoefte door inlandsche tarwe voorzien dan gewoonlijk wel het geval is. Zoowel in Duitschland zelf als te Antwerpen en in Nederland naar het Duitsche achterland waren dan ook de zaken deze week van weinig beteekenis en daar ook België en het gedeelte van Frankrijk, dat door Antwerpen bediend wordt, weinig tarwe kochten, was deze week al spoedig ook de Antwerpsche markt stil. Telkens was het weder de buitengewoon groote hoeveelheid tarwe, die in Canada en de Vereenigde Staten voor export beschikbaar was, welke de stemming drukte. Van 1 Augustus tot 1 October zijn in Canada niet minder dan 146 miljoen bushels tarwe ter markt gebracht tegen 35 miljoen in dezelfde periode van het vorige jaar. Eenigszins mag dit veroorzaakt zijn door het feit, dat in het vorige jaar de oogst lang niet zoo goed van stapel was geloopt als ditmaal en de aanvoeren toen vrij wat lager begonnen zijn, maar vooral bleek toch wel weder uit deze cijfers de enorme omvang van de Canadeesche tarweproductie van dit seizoen. Ook de nieuwe raming van den Argentijnschen uitzaai werkte eenigszins de flauwere stemming van de tarwemarkt in de hand. Weliswaar is deze raming slechts zeer weinig hooger dan de eenigen tijd geleden gepubliceerde, doch zij vestigde weder de aandacht op het feit, dat de uitzaai van 19.7 miljoen acres van het vorige jaar met ruim 5% overtroffen is. Ook werd Platatarwe van den laatsten oogst dringender aangeboden met ruime aanvoeren in de Argentijnsche havens en grootere wekelijksche verschepingen. Ook beklagde men zich aan de Westkust der Vereenigde Staten over de weinige vraag voor tarwe ter verscheping van die Westelijke havens, maar aan gebrek aan vraag uit niet Europeesche markten ligt dat niet, want ook deze week is daarheen weder veel ver-

INDUSTRIEËLE DISCONTO MAATSCHAPPIJ

AMSTERDAM LONDEN BERLIJN PARIJS KOPENHAGEN

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL / 25.000.000.—

VOLGESTORT GEPLAATST EN RESERVES / 12.900.000.—

Financiering van den afzet van industriële producten.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	21/27 Oct. 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	21/27 Oct. 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	1928	1927
Tarwe	28.984	1.849.672	1.812.423	—	58.843	39.252	1.908.515	1.851.675
Rogge	4.783	175.100	342.918	—	—	743	175.100	343.661
Boekweit	64	13.839	15.985	—	—	67	13.839	16.052
Maïs	21.986	863.976	1.171.394	1.905	177.498	195.106	1.041.474	1.366.500
Gerst	30.828	398.468	399.644	843	11.020	12.199	409.488	411.843
Haver	2.664	165.039	183.950	—	617	2.829	165.656	186.779
Lijnzaad	3.141	161.792	210.160	4.098	321.037	194.653	482.829	404.813
Lijnkoek	1.889	164.818	156.979	—	1.184	—	166.002	156.979
Tarwemeel	2.288	90.265	92.041	609	31.105	35.919	121.370	127.960
Andere meelsoorten	401	9.076	10.054	—	—	—	9.076	10.054

scheept. Uit Duitsland werden weder export-zaken gedaan naar Engeland, maar ook naar de landen in het Oosten der Middellandsche Zee. Oogstberichten uit Australië blijven gunstig en aanvankelijk was dat ook voor Argentinië het geval. Later echter werd daar weder over onvoldoende neerslag geklaagd. Hetzelfde is in de tweede helft der week ook in toenemende mate het geval geweest voor sommige gedeelten van het wintertarwe-gebied der Vereenigde Staten en wel met name voor Oklahoma en Texas. Reeds spoedig verbeterde daardoor de stemming eenigszins in Noord-Amerika en hetzelfde was ook aan de Argentijnsche termijnmarkten het geval. Een zeer sterke verbetering trad echter eerst te Chicago en Winnipeg op 27 October op, waarvoor behalve de droogte in sommige gedeelten der Vereenigde Staten vooral ook verlaagde ramingen voor de Canadeesche opbrengst als oorzaak werden aangegeven. Naarmate de dorschresultaten in Canada algemeener bekend worden, blijkt meer en meer, dat de kort voor en gedurende den oogsttijd opgetreden vorst toch wel aanzienlijke schade heeft veroorzaakt en reeds schatten particuliere experts de opbrengst in Saskatchewan op 277 miljoen en die in Alberta op 134 miljoen bushels, terwijl de officieele ramingen van 1 September 300 en 170 miljoen bedroegen. Voor geheel Canada verwacht men dan ook binnenkort een officieele raming, die aanzienlijk beneden het cijfer van 1 September zal blijven en reeds wordt aangenomen, dat die raming niet hooger zal zijn dan 500 miljoen bushels tegen 550 miljoen op 1 September, terwijl de opbrengst in het vorige jaar ongeveer 460 miljoen heeft bedragen. Wanneer werkelijk zulk een reductie in de opbrengstraming mocht plaats vinden, is er zeker alle aanleiding voor stijging der tarweprijzen, doch voorloopig ontmoette de sterke prijsverhoging van 27 October op den volgende markttag in Europa nog niet veel vertrouwen. De zaken bleven van beperkten omvang en slechts kleine prijsverhogingen werden betaald. Ook had de Argentijnsche termijnmarkt op 27 October de Noord-Amerikaansche verhoging niet gevolgd. Die verhoging heeft zich dan ook op den 29sten niet geheel kunnen handhaven, maar toch was op dien dag het slot te Chicago ongeveer 4 en te Winnipeg 3 dollarcent per 60 lbs., hooger dan een week tevoren. Aan de Argentijnsche termijnmarkten valt voor oude tarwe ten slotte een prijsverlaging van 5 à 15 centavos per 100 KG. te constateeren. Nieuwe oogst (de Februari-termijn) steeg 5 centavos.

In overzeesche rogge worden nog altijd niet veel zaken gedaan, doch in verband met den kleinen Amerikaanschen oogst hebben toch deze week te Chicago de prijzen zich vrij goed kunnen handhaven. Op 27 October was ook rogge te Chicago zeer vast en na de reactie van den 29sten sloot de markt toch nog ruim 2 dollarcent per 56 lbs. hooger dan op den 22sten.

In Noordwestelijk Europa blijven de binnenlandsche oogsten in ruime mate in de behoefte aan rogge voorzien en in Duitsland vindt het aanbod den laatsten tijd zelfs slechts met enige moeite opname.

Voor maïs was de houding der markt eerst wat teleurstellend voor de houders, die wegens de afname der Argentijnsche verschepingen en voorraden, de ongunstige resultaten der oogsten van Zuid-Oostelijk Europa en Italië, het beperkte Zuid-Afrikaansche aanbod en den niet overmatig grooten oogst der Vereenigde Staten verdere prijsstijging waarschijnlijk hadden geacht. In het begin der week bewogen de prijzen zich echter eerder iets in de tegenovergestelde richting en de vraag in de voornaamste Europeesche invoerlanden viel tegen. Na een vaste markt op 22 October trad te Chicago wegens gunstig weder voor het binnenhalen van den oogst en het dorschen en tevens onder den invloed van iets lagere Argentijnsche prijzen, eenigs prijsverlaging in. Aanvoeren van nieuwe maïs bleven in Noord-Amerika nog zeer klein, maar op verscheping in den winter en de eerste maanden van 1929 werd uit Noord-Amerika toch wat goedkoper geoffreerd, terwijl Platamaïs op aflading ook iets lager en ruimer aan de

markt kwam. Na eenige dagen herstelde zich echter de Europeesche vraag. Uit Argentinië werden wel grootere verschepingen gemeld dan de zeer kleine van de vorige week, doch de hoeveelheid bleef toch ook ditmaal zeer matig en al spoedig konden zoowel in Engeland als op het vasteland de prijzen zich weder herstellen. In Nederland was de druk, welke eenigszins was uitgegaan van de gelijktijdige aankomst van een aantal booten met Platamaïs, spoedig weder verdwenen, toen die aanvoeren gemakkelijk plaatsing vonden. Zelfs was ten slotte aangekomen Platamaïs te Rotterdam zeer schaarsch geworden, en daar het nog eenige dagen zal duren, vóór er in die haven weder nieuwe aanvoer te verwachten is, was ten slotte de prijs voor beschikbare maïs geheel gestegen tot het niveau van latere stoomende partijen, die enkele dagen geleden nog heel wat hooger dan aangekomen maïs werden genoteerd. Zelfs viel voor de eerste partijen op 29 October reeds een kleine premie boven latere te bedingen. Nog vrij wat hoogere prijzen worden echter voor Platamaïs op aflading in de eerstvolgende maanden genoteerd en van tijd tot tijd betaald. Zij bevinden zich nu ver boven de prijzen van Noord-Amerikaansche maïs op winter-aflading en daarvoor bestaat dan ook in Engeland en verder vooral in Nederland geregeld goede kooplust. Zuid-Afrikaansche maïs ontmoette deze week eveneens toenemende belangstelling. Eenige stoomende en spoedig te verschepen ladingen uit Zuid-Afrika werden naar Nederland en Engeland verkocht en voor alle Zuid-Afrikaansche soorten hebben de prijzen deze week eveneens een niet onbelangrijke verhoging ondergaan, vooral toen zoowel de Argentijnsche termijnmarkten als Chicago weder vaster werden met stijgende prijzen. Meer en meer komt blijkbaar de maïsmarkt onder den indruk van het feit, dat in dit seizoen geen uitvoer van eenige beteekenis te verwachten valt uit Roemenië en de andere Donaulanden en Centraal-Europa dus Plata- en Noord-Amerikaansche maïs zal dienen in te voeren. Dat Italië een kleinen maisoogst heeft is daarbij van groote beteekenis en tevens wordt het duidelijk, dat Argentinië niet meer tot groote verschepingen in staat zal zijn. Op 25 October bedroegen de voorraden in de Argentijnsche havens nog 220.000 ton tegen 330.000 ton op het overeenkomstige tijdstip van het vorige jaar. Het staat nu wel vrij vast, dat de Vereenigde Staten in dit seizoen een groote rol zullen hebben te vervullen bij de maïsvoorziening van Europa en naarmate men zich daarvan in Amerika sterker bewust wordt, neemt de waarschijnlijkheid toe, dat de prijzen, waartoe Amerika bereid is, die rol te vervullen, verhoging zullen ondergaan. Te Chicago heeft de December termijn, na de prijsdaling van het begin der week, nog niet weder den prijs van 22 October bereikt. Op den 29sten bleef het slot nog $\frac{1}{2}$ dollarcent per 56 lbs. daar beneden, doch de latere termijnen waren ongeveer 1 cent hooger. De December-termijn is eenigszins gedrukt door de in de laatste dagen toenemende aanvoeren.

Voor gerst blijft de markt haar onregelmatig karakter behouden wegens de moeilijkheden, welke ondervonden worden bij het gebruiken der Noord-Amerikaansche voergerst als varkensvoeder. Eenige verbetering valt den laatsten tijd wel te constateeren en in Deutsche havens hebben verschillende partijen met succes het onderzoek doorstaan, dat daar van regeeringswege wordt ingesteld, vóór invoer veroorloofd is. Toch schijnen bij den verbruiker de bezwaren nog lang niet overwonnen te zijn. Beter gaat dat in Nederland. Ook hier komen nog klachten voor, doch in de afgelopen week bestond hier tot de nog steeds lage prijzen herhaaldelijk zeer levendige vraag voor Noord-Amerikaansche voergerst, ook van de zijde van coöperatieve verbruikersverenigingen. Voor verscheping in de wintermaanden werden daarbij steeds aanzienlijk hoogere prijzen betaald dan voor spoedige posities.

Later is de vraag echter afgenomen in verband met groote aanvoeren, die in het begin van November in Nederland te verwachten zijn. In Engeland schijnt de toestand vrijwel gelijk aan dien in Nederland, want ook daar wordt geklaagd en gaan toch de inkoop voort. Eenige aanwijzing voor het vermin-

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons.
Manchester, d.d. 24 October 1928.

De Amerikaansche katoenmarkt is gedurende deze week vaster geweest en locoprijzen zijn tot gisteren slechts weinig veranderd. Het weer in de katoendistricten is over het algemeen gunstiger geweest, terwijl morgen ook een gunstig Ginnersbericht verwacht wordt, zoodat de markt vrij vast is. New-York sloot gisteren 17 tot 21 punten lager, waarop Liverpool gereageerd heeft door eveneens 7 tot 9 punten lager te openen. Mid-American spot in Liverpool noteerde j.l. Vrijdag 11.09, het hoogste punt sinds 1 Augustus. Daar staat tegenover, dat basisprijzen circa 30 punten lager zijn sinds de laatste 8 dagen. Het schijnt wel, dat met loopende maandfutures om ca. 10¹/₂ d. zaken mogelijk zijn, doch bij hogere prijzen gaat er veel minder om. Egyptische katoen is vaster in prijs en locoverkopen bedroegen de vorige week slechts 39.000 balen.

De Amerikaansche garenmarkt is over het algemeen rustig en terwijl prijzen zeer onregelmatig zijn, is de stemming vaster. Naar grove nummers bestaat slechts weinig vraag, terwijl er voor 32s weft veel belangstelling bestaat met weinig of geen beschikbare voorraden.

Door printers schijnen enkele flinke zaken te zijn afgesloten, zoowel in twist als weft, alsook in dhooty garens. Naar getwijnde bundelgarens blijft een goede vraag bestaan, doch prijzen zijn slecht. In Egyptische soorten gaat voor ringboomen op bescheiden schaal wat om. Ervaringen van spinners in mule cops in de nummers 60er en lager variëren nog al; enkelen spreken van een goede vraag, terwijl anderen daarentegen slechts kleine hoeveelheden voor wekelijksche behoefte verkocht hebben. De fijnere nummers, alsmede getwijnde garens, worden slechts weinig verkocht. Het is moeilijk voor de markt de tegenwoordige prijzen van het ruwe materiaal te assimileren en er wordt dan ook niet veel vooruit gekocht.

Wij moeten wederom vermelden, dat de doekmarkt zeer vast is en prijzen neiging tot stijgen toonen. Overzeesche koopers zijn niet geneigd hunne biedingen te verhoogen, of hun zeer verminderde voorraden aan te vullen. Daar staat tegenover, dat er gedurende de laatste weken geregeld een goede onderstroom van zaken bestaan heeft, misschien niet voldoende om prijzen op te voeren, dan toch om voldoende rugsteun aan de markt te geven. Zoodaals wij de vorige week reeds schreven, is dit speciaal het geval met spinners. De toon van de markt is hoopvol met bepaald meer vertrouwen in de toekomst, doch verhoogt dit niet het aantal werkelijk ge-

boekte orders, tenzij prijsideeën, zoowel hier als op de overzeesche markten, geleidelijk meer met elkaar overeenkomen.

Liverpoolnoteeringen Oost. koersen 16 Oct. 23 Oct.
17 Oct. 24 Oct. T.T. op Br.-Indië 1/6³/₄ 1/6¹/₈
F.G.F. Sakellaridis 18,20 18,30 T.T. op Hongkong 2/0¹/₄ 2/0¹/₈
G.F. No. 1 Oomra 6,95 6,85 T.T. op Shanghai 2/7¹/₂ 2/7¹/₄

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '28 tot 19 Oct. '28	Overeenkomstige periode	
		1927	1926
Ontvangsten Gulf-Havens.	3090	3159	4115
„ Atlant.Havens			
Uitvoer naar Gr.Brittannië	291	221	501
„ „ 't Vasteland etc.	1185	1315	1385
„ „ Japan.....	329	268	235

Voorraden.
(In duizendtallen balen).

	19 Oct. '28	Overeenkomstig tijdstip	
		1927	1926
Amerik. havens.....	1646	2044	2092
Binnenland	847	962	1073
New York	13	216	91
New Orleans	200	365	409
Liverpool	237	610	380

KOFFIE.

Na een kleine daling in het begin van de week op iets verder verlaagde aanbiedingen van Brazilië, herstelde de markt zich en liepen de prijzen wederom iets op in verband met een hieronder vermelde mededeeling van den President van het Instituut tot Permanente Verdediging van de Koffie van Sao Paulo. De kost- en vracht-aanbiedingen van Santos en van Rio komen ten slotte uit op -/6 à 1/- lager dan een week geleden, terwijl die van Robusta in de meeste gevallen ook een fractie lager zijn. De verschillende gewassen Centraal-Amerikaansche soorten van den nieuwen oogst (aflading begin 1929) daalden ook deze week nog iets verder.

De officieele loco-noteeringen bleven onveranderd vastgesteld op 65 ct. per 1/2 KG. voor Superior Santos en 53 ct. voor Robusta, bij een nog steeds onbevredigenden afzet.

Voor de termijnnoteeringen aan de Rotterdamse termijn-

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

TIN locoprijzen Londen per Eng. ton		KATOEN for Middling locoprijzen New York per lb.		WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Colo- nial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		RUBBER ⁴⁾ Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal- suiker loco R'dam/A'dam. per 100 K.G.		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 K.G.		THEE Aff. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Suma- tratheep. 1/2 KG.		Indexcijfer v/h. Centr. B. v. d. Stat., herleid van 1913=100 tot 1925=100		Indexcijfer van The Economist, herleid v. 1901-5=100 tot 1925=100	
£	0/0	\$ cts.	0/0	pence	0/0	pence	0/0	Sh.	0/0	fl.	0/0	cts.	0/0	cts.	0/0	100,0	100,0		
261.17/-	100,0	23,25	100,0	55,00	100,0	29,50	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	61,375	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0		
283.6/-	108,2	20,75	89,2	48,75	88,6	26,00	88,1	3/4,25	113,0	16,875	90,0	57,5	93,7	103,5	98,7	98,7	93,4		
286.3/-	109,3	20,55	88,0	46,50	84,5	25,00	84,7	2/7,625	88,8	17,125	91,3	58	94,5	103,5	122,5	96,1	92,3		
285.14/-	109,1	19,40	83,4	47,50	86,4	25,50	86,4	2/5,125	81,8	16,375	87,3	57,25	93,3	100,25	118,6	93,5	91,1		
282.19/6	108,1	19,10	82,1	47,50	86,4	25,00	84,7	2/1,25	70,9	16,375	87,3	54,25	88,4	97,5	115,4	92,3	90,4		
268.14/6	102,6	18,95	81,2	47,50	86,4	24,25	82,2	1/10,5	63,2	16,50	88,0	55	89,6	102,25	121,0	92,3	89,4		
268.13/6	102,6	18,45	79,3	47,50	86,4	24,00	81,4	1/8,375	57,5	16,625	88,7	56	91,2	100	118,3	92,9	90,0		
283.6/-	108,2	18,80	80,9	47,50	86,4	23,75	80,5	1/8,375	7,5	16,75	89,3	57	92,9	89,25	105,6	91,0	90,2		
294.10/6	112,5	18,45	79,3	47,75	86,8	24,50	83,1	1/7,625	55,1	16,375	87,3	57,75	94,1	—	—	89,7	92,2		
307.19/6	117,6	17,35	74,3	48,75	88,6	25,25	85,6	1/8,125	56,5	17,25	92,0	57,25	93,3	87,75	103,8	90,3	94,7		
314.14/6	120,2	13,25	57,0	47,50	86,4	24,75	83,9	1/8,875	58,6	17,875	95,3	53,5	87,2	89,5	105,9	92,3	94,5		
308.1/6	117,7	12,90	55,5	44,75	81,4	24,00	81,4	1/8	56,1	19,625	104,7	51,625	84,1	85,25	100,9	94,8	93,3		
307.-/6	117,3	12,60	54,2	44,75	81,4	24,50	83,1	1/6,5	51,9	21,875	116,7	50	81,5	79,25	93,8	94,8	88,7		
299.13/6	114,4	13,45	57,5	45,00	81,8	25,25	85,6	1/7,375	54,4	22,00	117,3	50	81,5	71	84,0	93,5	87,6		
309.8/6	118,2	14,15	60,6	46,25	84,1	26,00	88,1	1/7,125	53,7	21,125	112,7	48,75	79,4	71,25	84,3	94,2	89,5		
312.15/-	119,4	14,25	61,3	47,75	86,8	26,50	89,8	1/8,25	56,8	20,625	110,0	48	78,2	70	82,8	92,9	87,9		
304.1/-	116,1	14,75	63,4	47,50	86,4	26,25	89,0	1/7,875	55,8	20,25	108,0	48	78,2	72,25	85,5	92,3	87,4		
295.12/-	112,9	16,15	69,5	47,00	85,5	26,00	88,1	1/7,75	55,4	20,25	108,0	47	76,6	86,5	102,4	93,5	88,9		
296.9/6	113,2	16,85	72,7	47,25	85,9	26,00	88,1	1/6	50,5	18,375	98,0	47	76,6	81,25	96,2	96,1	89,3		
289.15/6	110,7	17,90	77,0	48,50	88,2	26,50	89,8	1/4,75	47,0	18,625	99,3	47	76,6	84	99,4	97,4	89,2		
292.-/6	111,5	19,70	84,7	48,50	88,2	26,50	89,8	1/5,25	40,8	18,50	98,7	45,375	73,9	—	—	96,1	90,8		
287.12/6	109,8	22,05	94,4	50,00	90,9	26,50	89,8	1/4,25	45,6	17,875	95,3	44,25	72,1	94,5	111,8	96,8	90,0		
264.2/6	100,9	20,65	88,8	50,25	91,4	26,75	90,7	1/4,375	46,0	16,875	90,0	45,25	73,7	93	110,1	96,8	89,1		
254.4/6	100,9	20,25	87,1	52,25	95,0	28,50	96,6	1/6,5	51,9	17,25	92,0	46	74,9	96	113,6	97,4	88,3		
266.13/6	101,8	19,70	84,7	51,50	93,6	28,75	97,3	1/7,75	55,4	17,875	95,3	46	74,9	89,25	105,6	97,4	88,0		
255.1/-	97,4	19,25	82,8	53,00	96,4	29,75	100,8	1/7,25	54,0	17,375	92,7	46	74,9	84,5	100,0	98,7	86,7		
233.10/6	89,2	18,35	78,9	54,75	99,5	31,75	107,6	1/3,75	44,2	16,75	89,3	46	74,9	79,5	94,1	96,8	87,4		
233.17/6	89,3	19,35	83,2	55,00	100,0	33,25	112,5	1/0,75	35,8	16,875	90,0	47	76,6	79	93,5	98,1	88,4		
234.6/-	89,5	20,65	88,4	54,50	99,1	33,00	111,9	-/9,375	26,3	16,875	90,0	47	76,6	74,25	87,9	98,7	90,1		
230.13/-	88,1	21,55	92,7	54,25	98,6	32,25	109,3	-/9	25,3	16,625	88,7	48,25	78,6	78,25	92,6	98,1	90,0		
218.8/6	83,4	21,35	91,8	55,90	100,9	31,75	107,6	-/9,25	26,0	15,75	84,0	49	79,8	73,25	86,7	98,7	88,3		
211.19/-	80,9	21,75	93,5	53,00	96,4	31,25	105,9	-/9,25	26,0	15,50	82,7	49,875	81,3	71,25	84,3	95,5	86,8		
211.18/-	80,9	19,30	83,0	51,75	94,1	30,00	101,7	-/9,25	26,0	16,00	85,3	51,875	84,5	67,75	80,1	92,9	85,0		
214.7/6	81,9	18,55	79,8	47,00	85,5	29,00	98,3	-/8,5	23,9	15,875	84,7	52,75	86,0	70,25	83,1	93,5			
222.17/6	85,1	19,30	83,0	46,50 ⁹⁾	84,5 ⁹⁾	27,75 ⁹⁾	94,1 ⁹⁾	-/8,5	23,9	15,00	80,0	53	86,4	70	82,8				
218.17/6	83,6	19,10 ⁸⁾	82,1 ⁸⁾	46,00 ¹⁰⁾	83,6 ¹⁰⁾	27,50 ¹⁰⁾	93,2 ¹⁰⁾	-/8,875	24,9	14,75	78,7	53	86,4						
220.-/6	84,0	-/6	-/6	46,00 ¹¹⁾	83,6 ¹¹⁾	27,00 ¹¹⁾	91,5 ¹¹⁾	-/9	25,3	14,75	78,7	53	86,4						
224.17/6	85,9	20,05 ⁷⁾	86,2 ⁷⁾	46,25 ¹²⁾	84,1 ¹²⁾	26,75 ¹²⁾	90,7 ¹²⁾	-/8,8125	24,7	14,50	77,3	53	86,4						
223.2/6	85,2	19,40 ⁵⁾	83,4 ⁵⁾					-/8,875	24,9	14,125	75,3	53	86,4						

de huidige officieele noteeringswijze (Jan. 1928). ³⁾ = Malting vóór de invoering van de huidige offic. noteeringswijze (Jan. 1928). ⁴⁾ Jaar- en maandgemiddelden afgerond op 1/8 pence. ⁵⁾ 5 Oct. ⁶⁾ 12 Oct. ⁷⁾ 19 Oct. ⁸⁾ 26 Oct. ⁹⁾ 4 Oct. ¹⁰⁾ 11 Oct. ¹¹⁾ 18 Oct. ¹²⁾ 25 Oct.

markt trad, na een daling in de eerste dagen, een herstel in, waardoor zij ten slotte weder kwamen op ongeveer dezelfde basis als een week geleden.

Naar aanleiding van in den laatsten tijd verspreide berichten, volgens welke het Instituut tot Permanente Verdediging van de Koffie van Sao Paulo er toe zou overhellen om wijziging te brengen in zijn tot nu toe gevolgde politiek van wat het noemt de verdediging der prijzen, heeft de President van het Instituut per telegraaf de mededeeling verspreid, dat het zijn denkwijze ten opzichte van deze zaak niet heeft gewijzigd en dat de verspreide baisse-berichten ongegrond zijn. De termijnmarkten reageerden hierop met een kleine stijging der noteringen.

Volgens telegram uit Brazilië, zal de grootte van de dagelijksche aanvooeren uit het binnenland naar de haven van Rio voortaan tweemaandelijks worden vastgesteld, op basis van de verschepingen in dezelfde voorafgaande periode. Tot einde October blijven deze aanvooeren gelimiteerd op 8720 balen, om voor de eerste helft van November gebracht te worden op 12.640 balen.

Bij de beschouwing, welke in het vorig overzicht werd gegeven betreffende den afscheep van koffie uit Nederlandsch-Indië, is door een onwillekeurig verzuim bij de vermelding der cijfers achterwege gebleven om rekening te houden met het eigen verbruik in Indië en met het feit, dat de opgegeven uitvoer slechts betrekking had op den afscheep naar Europa en naar de Vereenigde Staten van Amerika. De toen uitgesproken verwachting, dat de Nederlandsch-Indische oogst, en wel in het bijzonder die van Robusta, in dit seizoen veel vroeger tot afscheep zou zijn gekomen dan in het vorige en dat dus in het laatste gedeelte van dit seizoen waarschijnlijk zeer weinig koffie ter verscheping in Indië zal zijn achtergebleven, was gebaseerd op de omstandigheid, dat van de voor dit jaar geraamde hoeveelheid van circa 1.900.000 balen niet alleen moeten worden afgetrokken de reeds op 30 September naar Europa en naar de Vereenigde Staten afgescheppte 953.000 balen, maar tevens de naar andere landen verzonden hoeveelheden (welke verleden jaar van Java en Madoera alleen reeds ca. 240.000 balen bedroegen) en tevens het eigen verbruik in Indië, dat zeer moeilijk te schatten is, doch dat voor Java en Madoera alleen reeds aangenomen wordt op ca. 300.000 balen per jaar.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 101/6 à 103/- per cwt. en van dito Prime ongeveer 103/6 à 105/-, terwijl zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 79/- à 79/6.

Van Robusta op aflading van Nederlandsch-Indië zijn de prijzen in de eerste hand op het oogenblik:

Palembang Robusta, November-verscheping, 39 ³ / ₄ ct.	
Benkoelen " " " 42 "	
Mandheling " October- " 45 ¹ / ₄ "	

alles per 1/2 KG., cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.
De slot-noteringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren,

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
29 Oct.	\$ 15,90	\$ 15,27	\$ 14,83	\$ 14,13
22 "	" 16,10	" 15,40	" 14,95	" 14,25
15 "	" 16,39	" 15,79	" 15,36	" 14,65
8 "	" 16,39	" 15,85	" 15,49	" 14,79

Rotterdam, 30 October 1928.

THEE.

De theemarkt gaf in de afgelopen week blijk van een vaste stemming, die zich uitstrekte tot alle kwaliteiten. De prijsverbetering bedroeg van 1/4 tot 1 d. per lb., waarbij ditmaal de ordinaire en middenkwaliteiten vooraan stonden.

Het vaster worden van de theemarkt te Londen vindt waarschijnlijk zijn oorzaak in de vaste stemming, die sinds de laatste weken heerscht op de veilingen te Calcutta en die in verband worden gebracht met berichten omtrent den oogst in Noordelijk Britsch-Indië.

COPRA.

De afgelopen week heeft een verandering ten goede getoond. De prijzen stegen geleidelijk. De omzet was vrij bevredigend, hoewel consumenten zich grotendeels van aankoop op het verhoogde niveau onthielden, en de hoogere prijzen hoofdzakelijk slechts door den handel betaald werden.

De slotnoteringen zijn als volgt:

Nederl. Indische fms. aflad. Sept./Oct.	f 30 ³ / ₈ .
" " " " Oct./Nov.	" 30 ⁵ / ₈ .
" " " " Nov./Dec.	" 30 ³ / ₄ .
" " " " Dec./Jan.	" 30 ⁷ / ₈ .

VRACHTENMARKT.

De Noord-Amerikaansche graanvrachtenmarkt was de afgelopen week veel beter gestemd en er was een flinke vraag naar tonnage van alle richtingen, nl. Montreal, St. John, Northern range en de Golf van Mexico. Ook die vrachten zijn op een beter peil gekomen en het totaal aantal bevrachtingen is circa 25 booten. Montreal betaalde per November naar Antwerpen of Rotterdam 15¹/₂ cents en naar „picked ports” West-Italië 21 cents. Na Montreal was de Golf van Mexico de voornaamste markt en werd tonnage gezocht voor alle posities tot Februari/Maart belading. Naar Bremen werd 20 cents betaald per November en naar Antwerpen of Rotterdam per December tot 17¹/₂ cents. Van de Northern range werden verscheidene booten gedaan naar Antwerpen of Rotterdam per November en December tegen 14 cents, welke vracht ook naar Rotterdam direct is betaald.

De suikervrachtenmarkt van West-Indië was kalm, doch bevrachters waren gedwongen hoogere vrachten te betalen door de concurrentie van de andere markten. Een 7000 tonner is gedaan van Cuba naar de gebruikelijke U. K./Continent havens per laatste helft November tegen 17/-. Sindsdien kan voor dergelijke tonnage 17/6 bedongen worden, terwijl per November 18/6 is gedaan.

De tendenz van de North Pacific was de afgelopen week veel beter. Van Vancouver werd voor tonnage van 8000 tons per December naar U. K./Continent tot 31/- betaald en naar Antwerpen of Rotterdam direct tot 30/-. Van Portland of Puget is een 7000 tonner gedaan tegen de verhoogde vracht van 33/- naar U. K./Continent per December.

De betere stemming van de markt van La Plata bleef voortduren. De vraag naar tonnage nam aanzienlijk toe en de vrachten zijn opgelopen voor iedere positie tot en met einde December. Minstens 45 booten werden bevracht. Voor November belading werd tot 23/6 betaald van boven La Plata havens naar U. K./Continent voor handige booten en voor November/December tegen 6 d. minder. Ook naar de Middellandsche Zee en de Adriatische havens werd flink bevracht; Genua betaalde 24/6 voor groote booten van boven La Plata havens per November, terwijl van Buenos Aires 24/3 is gedaan naar Venetië direct.

De vraag naar tonnage van Chili is aanzienlijk afgenomen doch de vrachten bleven gehandhaafd door de betere vraag van La Plata, North Pacific en de Golf van Mexico. Naar het Continent werd 27/6 betaald per November en 28/- per Januari.

Voor ladingen van het Oosten wordt in het algemeen weinig tonnage aangeboden en daar de vraag over het algemeen iets is toegenomen, zijn de vrachten van de meeste afdelingen vaster geworden. Van Saigon was eenige vraag naar tonnage voor rijst per November/December tegen ongeveer 31/3 naar U.K./Continent. Van Java was een flinke vraag tegen iets betere vrachten. November/December tonnage werd bevracht naar het Continent op basis van 28/3, in één geval met de optie U.K. tegen 28/9.

Van de Middellandsche Zee werd voor erts o.m. betaald: Algiers/Newport 6/-, Melilla/Ymuiden 6/-, Bona/Rotterdam 4/10¹/₂, terwijl voor fosfaat betaald werd; Sfax/Queensboro en Ipswich 12/-, Sfax/Ghent 6/7¹/₂.

De uitgaande kolenvrachten van Engeland bleven goed gehandhaafd en naar de Middellandsche Zee liepen de vrachten iets op. Van Zuid-Wales werd o.m. betaald: Nantes 5/-, Genua 9/6, Port Said 10/10¹/₂, Buenos Aires 13/-, en van de Oostkust: Helsingfors 7/-, Hamburg 4/6, Genua 9/-, Adelaide 16/6.

RIJNVAART.

Week van 21 t/m. 27 October 1928.

De aanvoeren van zeezijde, hoofdzakelijk erts, bleven tamelijk levendig. Er was in de afgelopen week tamelijke vraag naar scheepsruimte, welke voldoende beschikbaar bleef. Tengevolge van het wassende water werden de vrachten successievelijk lager. De ertsvracht bedroeg in het begin der week f 0.90 en f 1. — met resp. 1/4 en 1/2 lostijd en liep geleidelijk tot resp. f 0.60 en f 0.70 in het laatst der week terug. Naar den Bovenrijn betaalde men in het begin der week nog uitsluitend daghuur op basis van 3 à 3³/₄ voor groote, en 3¹/₄ à 3³/₄ Ct. voor kleine en vlotte schepen. De huur zakte tot ca. 2¹/₂ Ct. per ton. Ook werd in lastvracht geharterd. De vracht voor ruwe producten bedroeg ca. f 1.40 à f 1.50 per last. Het sleeploon varieerde tusschen het 40 en 60 cents tarief. De waterstand was tamelijk wassend, naar den Bovenrijn werd op M. 2.20 à M. 2.30 afgeladen. Naar den Benedenrijn op vollen diepgang.

In de Ruhrhavens bleven de verschepingen van kolen stationnair. Er was voldoende ruimte beschikbaar. Het wassende water bleef niet zonder uitwerking op den vrachtenstand. Voor Exportkolen bedroeg de vracht in het laatst der week M. 1.45 incl. sleeploon per ton.

Nederlandsche Handel-Maatschappij

Amsterdam

Gestort kapitaal f 80.000.000.— Statutaire Reserve f 40.000.000.—

AGENTSCHAPPEN TE ROTTERDAM EN 'S-GRAVENHAGE

Vestigingen in Nederlandsch-Indië, Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan

2

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. - Incasseeringen en Financieringen. - Schriftelijke en Telegrafische Credieten. - Reiscredietbrieven. - Deposito's. - Rekeningen-Courant. - Aan- en Verkoop van Effecten. - Administratie van Vermogens. - Open en Gesloten Bewaarneming

SAFE-DEPOSIT

KOFFERKLUIS

Tweede, omgewerkte druk van

Inleiding tot de Studie der Bedrijfshuishoudkunde

door J. GROOTEN

Dir. der Levensverzekering-
Mij. N. O. G., Leeraar M.O.
Wiskunde en Boekhouden,
Amsterdam

Ingenaaid

f 7.50

Gebonden

f 8.50

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
ROTTERDAM

Werkloon- berekening

Onmisbaar boekje voor allen die werklieden in hun dienst hebben. - Met berekeningen in uurloon van 5—100 cent

Prijs f 1.50

Geb. f 1.90

Verkrijgb. bij den boekhandel en bij
NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-
MAATSCHAPPIJ, ROTTERDAM

Een correcte uitvoering

van Uw reclame-
drukwerk is een
eerste vereischte
wil het zijn doel
bereiken. Vraagt
NIJGH & VAN
DITMAR'S
Handelsdrukkerij
om modellen en
advies. ✱

Een verzoek per
briefkaart of tele-
foon brengt U een
vertegenwoordiger

Wijnhaven 113
Rotterdam
Telefoon 7841
(vier lijnen)

Practisch Effectenboek

Ter vereenv. van Administr. en
ten gebruike v. d. vermogensbel. f 1.50

Alom verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij Nijgh & van Ditmar's Uitg.-Mij, Rotterdam

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE ROTTERDAM
BATAVIA

AMOY, AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO,
HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PASSOE-
ROEAN, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGA-
PORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, TOKIO, WELTEVREDEN, YOKOHAMA

A. E. C. VAN SAARLOOS,
Balanslezen

Handleiding voor fondsenbezitters, directeuren
en commissarissen van Naamlooze Vennootschap-
pen en studeerenden in de Handelswetenschappen.
Tweede druk f 2.90

**Productiekostenverrekening en
Wetenschappelijke Bedrijfsleiding**

Leidraad voor Fabrikanten, Ingenieurs en Ac-
countants f 3.50

HANDELSECONOMISCHE BOEKERIJ

Deel I. Dr. PAUL FELDKELLER,

Het denken in de koopmanspractijk

Leidraad voor het logisch denken in het dage-
lijksch leven f 1.75

Deel II. J. F. HALKEMA KOHL,

Het Betalingsverkeer f 1.90

NIJGH & VAN DITMAR'S UITG.-MIJ — ROTTERDAM

**Practisch
Administratieboek voor
Huiseigenaren**

Prijs gecartonneerd f 2.25

Alom verkrijgbaar bij den Boekhandel en bij Nijgh & van Ditmar's
Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam.

**Lessen over
den Handel**

door

J. GROOTEN

Prijs f 8.— Geb. f 8.90

Alom verkrijgbaar
bij den Boekhandel

en bij

**Nijgh & van Ditmar's Uitg.-Mij
Rotterdam**

**NIJGH & VAN
DITMAR'S
UITGEVERS-MIJ**

ROTTERDAM

Wijnhaven 111-113

Tel. 7841-'42-'43-'61

Belast zich met het
verzorgen van uit-
gaven en tijdschrif-
ten op elk gebied

Naamlooze Vennootschap

**Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf
Rotterdam**

Scheepsbouw en Machinefabricage. Speciale inrichting
voor reparatiën van elken omvang. Vijf droogdokken
met lichtvermogen tot 46000 ton. ⚙ Dwarshelling.
Drijvende kranen met een lichtvermogen tot 120 ton.

Telefoon: 6707, 6708, 7303
7304, 7305, 7325

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam